

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury

Český nezávislý film v praxi

Bakalářská práce

Autor: Ondřej Krejcar

Studijní program: B7310 Filologie

Studijní obor: Jazyková a literární kultura

Vedoucí práce: ThLic. Petr František Burda, Th.D.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Ondřej Krejcar
Studium:	P17K0085
Studijní program:	B7310 Filologie
Studijní obor:	Jazyková a literární kultura
Název bakalářské práce:	Český nezávislý film v praxi
Název bakalářské práce AJ:	Czech independent film at practice

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Téma bakalářské práce se bude věnovat nově se rodící oblasti nezávislého filmu v České republice, vymezení jeho pojmu a odlišnosti ve výrobní struktuře, historickému původu, současným ideálům a praktické zkušenosti s tímto svobodným nekomerčním druhem filmu na našem území. V rámci práce bude vypracován praktický projekt pro podporu a rozvoj nezávislého filmu v České republice.

PRAŽAN, Emil. Česká filmová padesátka. Praha: IPOS - Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 2003. ISBN 80-7068-169-1. PRAŽAN, Emil. Stoletá cesta amatérského filmu. Praha: Český výbor UNICA, 2018. ISBN 978-80-270-4005-6. DAVID, Ivan. Filmové právo: autorskoprávní perspektiva. Praha: Nová beseda, 2015. ISBN 978-80-906089-0-0. LEVY, Emanuel. Cinema of outsiders: the rise of American independent film. New York: New York University Press, 1999. ISBN 0-8147-5124-5. TZIOUMAKIS, Yannis. American independent cinema: An introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2014-2018 [cit. 2018-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz>

Garantující pracoviště:	Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	ThLic. Petr František Burda, Th.D.
Oponent:	Mgr. Michal Čuřín, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	28.11.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, s využitím pouze citovaných pramenů.

V Hradci Králové dne 20. dubna 2020

.....
Ondřej Krejcar

Poděkování

Mé poděkování patří ThLic. P. Františkovi Burdovi, Th.D. za odborné vedení bakalářské práce.

Anotace

KREJCAR, Ondřej. Český nezávislý film v praxi. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2020, 91 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá nově se rodící oblastí nezávislého filmu v České republice, vymezením tohoto pojmu, jeho historickým původem a jeho odlišností ve výrobní struktuře. Věnuje se i jeho současným ideálům a odhaluje i praktické zkušenosti s tímto svobodným nekomerčním druhem filmu na našem území. V rámci práce je předložen již fungující praktický projekt pro podporu a rozvoj nezávislého filmu v České republice.

Klíčová slova: film, nezávislost, Česko, praxe

Annotation

KREJCAR, Ondřej. Czech independent film at practice. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2019, 91 p. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor Degree Thesis regards the newly developing area of independent film in Czech Republic, defining its meaning and differences in the production structure, historic origins, contemporary ideals and practical experience with this liberal non-commercial kind of film in our territory. This thesis also presents the already functioning practical project for support and development of independent film in the Czech Republic.

Keywords: film, independent, Czech, practice

Obsah

1. Úvod.....	9
2. Začátky filmového tvůrce.....	10
3. Amatérský film.....	12
3.1. Talent ztracený v komunismu: Jaroslav Doleček.....	18
4. Situace po roce 1989.....	19
4.1. Kvůli svobodné tvorbě emigroval: Miroslav Janek.....	20
5. Negativní konotace amatérského filmu a neúspěšné snahy o definici.....	21
5.1. Více svobody a více risku v nekomerčním filmu: Andy Fehu.....	25
6. Současná nekoncepčnost.....	25
6.1. Pionýr nezávislého filmu: Karel Coma.....	29
7. Technické mezníky nezávislého filmu.....	30
7.1. Vznik videa.....	30
7.2. Digitální revoluce.....	31
7.3. Vysoké rozlišení.....	32
7.4. Film look.....	33
7.5. Velké snímáče DSLR.....	34
7.6. Filmové digitální kamery.....	35
7.7. Digitalizace kin.....	36
7.8. Technický vývoj filmu.....	37
8. Nezávislý filmu v USA.....	38
9. Definice a účel českého nezávislého filmu.....	41
10. Kategorie a hierarchie kinematografie.....	45
10.1. Novináři znají jen mainstream: Štěpán Etrych.....	53
11. Budoucnost kinematografie.....	53
11.1. Český nezávislý film není oxymóron: Kamil Fila.....	56
12. Nezávislý film v praxi.....	57
12.1. Státní fond kinematografie v nemilosti nezávislého filmu.....	58
12.2. Médium veřejné služby, Česká televize, nepodporuje nezávislý film.....	63
12.2. Český film ztrácí svůj kredit: Lukáš Kolářek.....	65
13. Portál nezávislého filmu.....	66

14. Filmový kanál.....	69
15. První zlomové nekomerční nezávislé filmy.....	70
15.1. Andělé na kolejích.....	71
15.2. Babička aneb jak to bylo doopravdy.....	73
15.4. Herecké objevy nezávislého filmu.....	77
15.5. Sarah Haváčová.....	78
15.6. Martin Šesták.....	79
15.7. Zuzana Černá.....	79
16. Festival nezávislého filmu.....	81
16.1. Začínající filmaři se mohou realizovat v nezávislém filmu: Robin.....	82
Kašpařík.....	82
17. Závěr.....	83
18. Seznam použité literatury a zdrojů.....	86

1. Úvod

Nezávislý neboli neodvislý. Takový, který nevisí na žádné struktuře, zdrojích, nikdo mu nediktuje, čím a jak má být. Vzniká absolutně svobodně podle představ tvůrce a nepodřizuje se komerčnímu tlaku po výnosech, vymyká se nečitelným spleťm koprodukcí či předprodeji práv. Je to podstata filmu jako umělecké činnosti, ideál, který je přítomen od vzniku pohyblivého obrazu. „Nezávislý film chce být jedním z projevů svobodného ducha,“¹ už v 30. letech hlásal Alexander Hackenschmied, autor *Bezúčelné procházky*, vizionář a otec české myšlenky nezávislého filmu.

Zatímco širší odborné kruhy mlčí, v našem terénu se aktivně prosazuje nová tvůrčí filmová vlna, kterou je těžké kvůli zastaralé metodice uchopit. „Nezávislý film nevyhlašuje boj proti filmovému průmyslu. Nezávislý film chce pracovat na polích průmyslem opuštěných, a tak jej doplňovat. Nezávislý film má ukázat průmysl nový, lepší způsob práce. Sociální a ideová reforma filmového průmyslu jest nejvyšším cílem práce nezávislého filmu,“² uzavírá vizi český emigrant Hackenschmied, žijící do své smrti v USA.³

Záměrem tohoto textu je přesvědčit laickou i odbornou veřejnost o tom, že v České republice chybí koncepčně podporovaná kategorie filmového umění, jež by splňovala kritéria nezávislého nekomerčního umění. Pokusil jsem se tuto problematiku popsat hlouběji, dát ji do historického kontextu a najít racionální důvody, proč je do budoucna v naší kinematografii nutná systémová změna.

Dovoluji si tak soudit na základě desetileté profesní zkušenosti s oborem neprofesionální tvorby, historické rešerše pramenů a z poznání nejvyšších představitelů, včetně autorů samotných a jejich vzájemného fungování v oblasti českého neprofesionálního filmu.

1 ANDĚL, Jaroslav, SZCZEPANIK, Petr. *České myšlení o filmu do roku 1950*. In *Stále Kinema*. Praha : NFA, 2008, s. 252.

2 Tamtéž.

3 OMASTA, Michael. *Alexander Hackenschmied: (Bez)účelná procházka*. Praha: AČFK, 2014. Iniciály (AČFK: Casablanca). ISBN 978-80-87292-27-3.

Kromě citací z rozhovorů s aktéry, které jsem osobně vedl od roku 2014 po současnost pro portál nezávislého filmu Unitedfilm, je nedílnou součástí i praktický projekt pro podporu a rozvoj nezávislého filmu v České republice, který se mi podařilo postupně rozvíjet od roku 2010⁴ pod střechou organizace Impuls Hradec Králové, centrum podpory uměleckých aktivit.

2. Začátky filmového tvůrce

Pokud se jedinec v naší malé zemi v srdci Evropy nechce stát pouze pasivním konzumentem filmového umění, ale jeho fascinace i vlastní tvůrčí instinkt ho nabádá se k němu připojit, nemá na poli filmové tvorby zrovna mnoho možností. Film je velice nákladný a náročný obor, ve kterém je zapotřebí sloučit mnohé stránky uměleckého nadání a vytrvalost do jednoho konečného výsledku. Cesty, které vedou k natočení filmového díla, jsou v podstatě jen dvě. Přes filmové vzdělání či cestou samouka. První cesta je přitom chápána jako vstupní brána do branže. Cesta druhá má poněkud klikatější průběh, tvrdě zaplacený vlastními chybami a nedůvěrou okolí. Obě cesty však vedou ke stejnému cíli. Film je řemeslo, které je potřeba zejména aktivně vykonávat a učit se na něm.

„Dneska přece není nic jednoduššího. Přečíst Aristotelovu Poetiku a Rozhovory Hitchcock-Truffaut zvládne každý, stáhnout si několik dobrých starších filmů taky. A když někdo doopravdy chce, tak si ještě koupí kameru, ukecá pár kámošů a vrhne se na to,“⁵ akcentuje cestu samouka držitel Českého lva Radim Špaček. Poukazuje také na uvolnění striktních pravidel ve filmovém vzdělání: „Ať točí, každý, kdo může a koho to baví. Tzv. filmové vzdělání bych nepřeceňoval – i já jsem šel na FAMU spíš doopravdy točit a seznamovat se s kolegy.“⁶

Naše země myslí na umělce, kteří patří do kategorie tzv. ne-profese a kteří z jakéhokoliv důvodu neprošli klasickou cestou do profesionálního filmu, a přesto mají potřebu se umělecky vyjadřovat i s omezením, které jim mnohdy obživa v jiném oboru přináší. To je

4 V tomto roce se uskutečnil 1. ročník festivalu nezávislých filmů Cinema Open. Zakladatelem a hlavním realizátorem byl do roku 2019 Ondřej Krejcar (autor práce), filmový metodik organizace Impuls Hradec Králové.

5 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/6-radim-spacek>.

6 Tamtéž.

ve zkratce také schéma podpory neprofesionálních aktivit, která je součástí péče o kulturu v rámci Ministerstva kultury ČR,⁷ hned například vedle profesionální kinematografie.⁸ Ač lze najít pochopení státního aparátu v rozvržení na dvě kategorie, podložené navíc bohatou historií amatérského filmu v minulosti u nás, provází to bohužel ve skutečnosti negativní efekt. Už předem je totiž kategorie těchto neprofesionálních tvůrců pro širší veřejnost diskreditovaná, neboť zůstává zakořeněným faktem, že protipólem profesionální kinematografie je ta amatérská. A bohužel ve všech negativních aspektech, který dnes tento pojem vyvolává.

Pokud si představíme nějakého českého režiséra, který prošel amatérským i profesionálním filmem, bude to Tomáš Vorel, který se dal na životní rozcestí v době, kdy studoval na stavební fakultě. Již tehdy natáčel své první amatérské filmy na 16 mm kameru. Na FAMU se dostal až na podruhé z absurdních důvodů.⁹ „Napoprvé mě nevzali, nevěřili mi, že jsem film Kašpárek natočil sám, bylo to moc profesionálně udělané. Napodruhé jsem na přijímačky natočil film To můj Lád'a schválně blbě, špatně sestříhal a ozvučil, takže mě vzali.“¹⁰ Tvrdí, že ho FAMU zkazila a nabádá filmaře, aby se naučili točit filmy sami. „[...] když chce někdo točit filmy, tak mu říkám, aby na školu nechodil, aby se to naučil sám, aby asistoval nějakému režisérovi, kterého má rád a přitom se to naučí.“¹¹

Zástupce mladší generace známý pod pseudonymem Andy Fehu, který začínal jako amatér a později nastoupil na filmovou školu, může směle srovnávat a doporučuje obojí. „Já považuji amatérský film za velice důležitou a potřebnou část vývoje mladého tvůrce, je to doba, kdy jediná motivace natočit film, jste vy sami a jelikož natočit jakýkoli film, tedy i amatérský, je opravdu makačka, člověk si tak vyzkouší, co všechno je pro svůj sen ochotný

7 Ministerstvo kultury ČR [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-10-26]. Dostupné z:

<https://www.mkcr.cz/regionalni-a-narodnostni-kultura-1243.html>

8 Ministerstvo kultury ČR (2010): Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011–2016 Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/strategie-konkurenceschopnosti-ceskeho-filmoveho-prumyslu-2011-2016_1-1552.pdf.

9 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z:

<http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/170-mohl-jsem-tocit-v-hollywoodu-ale-musel-bych-se-preorientovat-rika-reziser-vorel>.

10 Tamtéž.

11 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/170-mohl-jsem-tocit-v-hollywoodu-ale-musel-bych-se-preorientovat-rika-reziser-vorel>.

udělat,¹² vyzdvihuje klady nejnižší amatérské kategorie a ideálně jej doporučuje zkombinovat se studiem. „Proto si také myslím, že je dobré, když autor natočí několik filmů ještě předtím, než jde na nějakou vysokou filmovou školu. FAMU anebo Písek pak představují určitou cestu, nebo další krok k tomu poznat řemeslo zase z jiné stránky, školy jsou dobré hlavně v tom, že se dostanete mezi lidi, kteří dělají to co vy, a můžete si tak najít spolupracovníky, se kterými poté třeba točíte.“¹³

Přední nezávislý filmový režisér Tomáš Uher pak upozorňuje na problém v současné společnosti a předznamenává tak jeden z negativních faktorů, s kterým musí svobodná filmová tvorba bojovat. „Stále u nás totiž přetrvává mylná představa, že nemůžete být filmovým tvůrcem, aniž byste některou z těchto škol absolvovali.“¹⁴

3. Amatérský film

Co je amatérský film? Většina lidí na tuto zdánlivě jednoduchou otázku odpoví s rozpaky. Jsou to lidé, co natáčejí rodinné video, tvůrci, co se snaží tvořit útvar blízký filmu, nebo snad neumělci, kteří tvoří snímky, jež nestojí kvůli své nízké kvalitě za zmínku? Etymologický původ slova nám sice odkryje pozitivní charakter, ale v souvislosti se společenskou situací a vlivem anglosaské kultury v naší zemi se už téměř úplně ztratil původní význam.

Pokud chceme umění, které se v minulém půlstoletí definovalo jako amatérský film, přesně porozumět, musíme začít od začátku. Od vzniku označení. Snad tomu chtěla i náhoda, kdy se poprvé objevilo slovo amatérský poprvé v souvislosti s někým, kdo není honorován a dělá činnost z čiré lásky k ní. Vzrušující místo koňských dostihů se stalo nejen slavným zrodem rozfázování pohybu předchůdcem vynálezu filmu Eadwardem Muybridgem, ale i místem, kde se zrodilo prvotní označení člověka jako „amateur“¹⁵. To znamená ten, který do závodu šel pouze z čistého zájmu a lásky k jezdectví.

12 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

13 Tamtéž.

14 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/875-uspesne-tvurci-duo-prozrazuje-pozadi-vzniku-serialu-a-stvrzuje-reality-fondu-kinematografie>.

15 SKALICKÝ, Vladimír (2013): Amatér – Jak to slovo vzniklo? *Fotoimpuls - Zpravodaj východočeských fotografií*, č. 3, s. 4.

A začalo to platit i pro filmové umění. Všude na světě se totiž k části profesionální, ryze komerční kinematografii, přidává hned po proudu nezávislé tvorby i sorta zájemců, kteří filmování provozují ve volném čase formou hobby. Nejedná se většinou ani tak o umění jako spíše použití kinematografického prostředku k zachycení nějaké události, nejčastěji ve smyslu popisné dokumentace.

I to je amatérský film. Pojem, který je hlouběji znám jen odbornější části veřejnosti, se v našich končinách formoval postupně v meziválečných a poválečných letech dvacátého století až do začátku 21. století. Prošel řadou mezistupňů, které znamenaly hlavně pokrok v technických možnostech snímání obrazu a posléze i zvuku. Tomu historicky odpovídala i určená lacinější filmová surovina do příručních domácích kinematografických přístrojů, tzv. úzké filmy, nejprve šíře 9,5 mm, později 8 mm a nakonec super 8 mm. Neměly však dostatečnou rozlišovací schopnost, velikost zásobníků, a tak nebyly určeny pro vážné užití. Později je nahradily systémy domácího videa.¹⁶

Největší vliv na obor amatérského filmu, tak jak ho známe dnes, měl však hlavně politický režim bývalého Československa, který mu dal specifický otisk a který striktně diktoval zájemcům o umění podmínky jejich existence.¹⁷ Proč se stalo, že tzv. lidová tvorba byla oproti západu tak rozšířená a svým způsobem měla i podporu?

Kromě jiných restrikcí státního aparátu, jenž omezoval osobní svobodu člověka a jeho kulturní vývoj, byl hlavní příčinou zákon o státním filmovém monopolu z roku 1945. To dokládá i vystudovaný filmař, právník a autor knihy *Filmové právo* Ivan David. „Znárodnění kinematografie v srpnu 1945 zajistilo z hlediska ekonomického vytvoření samofinancujícího se a – alespoň teoreticky – i relativně hospodářsky nezávislého systému.“¹⁸ Politici, filmaři i diváci spatřovali v systému výhodu. Vzniknou stabilní filmové ateliéry s početnou skupinou technických, uměleckých a provozních zaměstnanců, díky kterým kvalita Československé produkce poroste. „Nicméně co filmaři nepředvídali,

16 LEVINSKÝ, Otto a Antonín STRÁNSKÝ. *Film a filmová technika*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. Oborové encyklopedie SNTL.

17 DAVID, Ivan. *Filmové právo: autorskoprávní perspektiva*. Praha: Nová beseda, 2015. ISBN 978-80-906089-0-0. Str. 70 – 77.

18 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

byl mocenský monopol KSČ nastolený po únoru 1948, který s sebou přinesl i velmi tuhou regulaci filmové výroby i distribuce, jež vyvrcholila na přelomu 40. a 50. let.“¹⁹

„Politické uvolnění v 60. letech provázené i dramaturgickým uvolněním v modelu státního filmového monopolu pak nicméně filmařům umožnilo více využít i výhod, které systém skýtal.“²⁰ Své plody to státní kinematografii nakonec přineslo formou nezapomenutelných děl i tvůrců (např. Vlášil, Jasný, Kadár, později Chytilová, Forman, Passer, Menzel a další), ale poněkud na úkor širšího tvůrčího podhoubí, kde technické pokroky umožňovaly natáčení stále větší skupině zájemců o film. Zákon, který přísně diktoval zákaz placení odměny za filmovou tvorbu tomu, kdo nebyl profesionál, měl totiž za neblahý následek to, že státní správa od sebe výlučně odtrhla tyto dvě skupiny zájemců o film i o umění jako takové.

A přineslo to i změnu v chování daných skupin. Zatímco tábor profesionálů s podporou státní moci mohl být v poklidném vědomí, že jim nikdo z širokého pléna filmařů pod nimi nešlape na paty, sebetalentovanější umělci z obyčejných poměrů se nemohli k velkému filmu dostat. To potvrzuje i uznávaný dokumentarista Miroslav Janek. „Co se týče hlavních tvůrčích profesí, tak to máte pravdu, že cesta vedla jedinečně přes FAMU. V rámci podpůrných profesí bylo někdy možné získat pozici asistenta. Já jsem například po neúspěšných pokusech o přijetí na FAMU pracoval jako asistent střihu v Československé televizi. Časem jsem i začal samostatně stříhat, ovšem vždycky pod jménem etablovaného střihače. Na titulcích jsem se nevyskytoval, ale zapláceno jsem dostal. Čili jedna z politicko-byrokratických absurdit minulého režimu.“²¹

A všichni známe následky toho, když není zaručen rovný konkurenční boj a spravedlivé podmínky. Něco podobného se stalo československému filmu. „Problémy tohoto systému tedy obecně můžeme pojmenovat jako prakticky neexistující demokratickou kontrolu státního filmu a současně nemožnost tento systém obejít, která vyplývala z logiky státního monopolu, jenž byl od počátku až do konce nastaven jako absolutní, prakticky pouze

19 Tamtéž.

20 Tamtéž.

21 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>.

s výjimkou amatérské tvorby,²² zdůrazňuje Ivan David a ukazuje, jak tehdy autorský zákon neplnil svoji funkci jako v demokratických zemích. „Pokud jde o teritorium autorského práva, to opravdu bylo v období autoritativního státního socialismu zcela pomíjenou oblastí, už proto, že oficiální ideologie se obecně stavěla značně negativně k soukromému vlastnictví – a autorské právo samozřejmě není nic jiného než rozšíření soukromého vlastnictví i do oblasti „plodů ducha“. Oba tehdy přijaté autorské zákony z let 1953 a 1965 byly poplatné této tendenci a byly mimochodem i velmi stručné a vágní, neboť se příliš nepočítalo s jejich praktickou aplikací.“²³

V praxi to znamenalo, že lidé, kteří se chtěli vyjádřit uměleckou formou, museli nastoupit na studium filmové fakulty a podvolit se režimu, nebo se zkrátka museli začlenit do hnutí amatérského filmu, své filmy zveřejňovat na specificky uzavřených přehlídkách tohoto druhu, protože jinde zkrátka nebyla příležitost.

Své by o tom mohl dokládat Miroslav Janek, kterého z politických důvodů na školu nevzali, což vedlo později až k jeho emigraci: „Tenkrát jsem měl tušení, že jsem nebyl přijat z tzv. kádrových důvodů. Dneska už mám jistotu, že to tak bylo. Střihač Alois Fišárek, tehdejší pedagog FAMU, mi později vyprávěl, jak se mi dokonce snažili přidávat body na talentových zkouškách, ale ani to nestačilo k překonání černých bodů kádrových.“²⁴

Pro názornost uvádím tehdejší definice filmového amatéra a kinoamatérské činnosti, z kterých je patrné odloučení tohoto druhu tvorby od ústředního zájmu tehdejšího publika: „Amatér filmový je člověk, který se zabývá tvorbou filmů z osobní záliby, mimo vlastní zaměstnání a bez nároku na hmotnou odměnu.“²⁵ Amatéri pracují buď samostatně, nebo ve skupinách a jsou zpravidla organizováni ve filmových kroužcích. K tvorbě používají amatérskou filmovou techniku. Filmy amatérských filmařů jsou určeny nejčastěji pro okruh rodiny, významnější se mohou uplatnit i před širším publikem jako filmy výukové,

22 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

23 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

24 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>

25 Nikdo, kromě zaměstnanců státního filmu, nemohl pobírat ani vyplácet honorář za umělecký výkon ve filmu.

výchovné, dokumentární, propagační aj.²⁶ Výsledky práce se veřejně předvádějí a hodnotí na různých soutěžích a festivalech (přehlídkách) amatérských filmů od klubovních až po mezinárodní.²⁷

„Organizace kinoamatérské činnosti je účelné uspořádání práce filmových amatérů. Základní organizační jednotkou je filmový klub. Kromě zřizovatelů sledují jeho práci okresní a krajská osvětová zařízení prostřednictvím svých metodiků, kteří při tom těsně spolupracují s filmovými sekcemi (dříve poradní sbory), složenými ze zkušených kinoamatérů. Osvětová zařízení poskytují kroužkům odbornou pomoc, organizují pro ně speciální školení, soutěže a přehlídky, starají se o hmotné zajištění okresních a krajských akcí, o propagaci této zájmové umělecké činnosti apod.“²⁸

Už z dobové definice je patrné, že o tvorbu, která je určená lidu, se stará řízený státní aparát. A ten měl za úkol bohužel i diktovat vkus, cenzurovat, či dokonce perzekuovat některé svobodně smýšlející umělecké osobnosti. Následky jsou patrné dodnes. „Mrzí mě ovšem, že jsem se nemohl pět let v klidu vzdělávat. Nemyslím filmově, ale obecně. Od maturity jsem se musel živit prací, na sebevzdělávání zbylo málo času ...“²⁹ vzpomíná v souvislosti s nemožností natáčet snímky a studovat emigrant Miroslav Janek.

Nutno říci, že amatérský film a povědomí o něm bylo rozšířeno hlavně mezi autory samotnými, kteří se do této kategorie řadili. Bylo pro ně pořádáno mnoho filmových soutěží a vzdělávacích akcí, které měla na starosti podle krajů rozdělená krajská či okresní kulturní střediska, kde je vedl určený metodik. Sami filmaři se seskupovali v klubech, které byly vedeny i ve spolupráci s těmito středisky. Základem seskupování bylo si filmy mezi sebou promítnout, nechat odborně zhodnotit a hlavně se podělit o zkušenosti se složitou filmovou surovinou a technikou, s kterou pracují. Členové těchto klubů spolupořádali jednotlivé filmové soutěže, na kterých se udělovala ocenění a myslelo se i na vzdělávací rozvoj autorů formou rozborových seminářů. Na nich působili zkušení autoři a také

26 Vůbec nebylo počítáno s hraným či animovaným filmem, který byl později hojně zastoupen na amatérských soutěžích.

27 LEVINSKÝ, Otto a Antonín STRÁNSKÝ. *Film a filmová technika*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. Oborové encyklopedie SNTL.

28 Tamtéž.

29 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>.

částečně profesionálové, většinou z Krátkého filmu Praha, FAMU či Filmových studií v Barrandově.³⁰

Mnoho profesionálů bohužel nemělo o toto hnutí zájem a ani valného mínění, stejně tak ho přehlížely sdělovací prostředky. Našli se však tací, kteří amatérskou obec obdivovali za její čirý význam, za její zápal a svobodnou vůli po vyjádření se originálním způsobem. Jinak byl bohužel vždy amatérský film na okraji zájmu. Byl odříznut, a proto se mu nedostávalo zájmu a publicity. Žil si svým životem v uzavřeném světě, který byl často doplněn i společenským vyžitím po projekcích i na ubytovnách.³¹ Jak je z výpovědí pracovníků oborů patrné, stát se o obor staral zodpovědně, finanční rozpočty byly daleko stabilnější a sumy peněz, které směřovaly na podporu tohoto druhu kinematografie, byly i vyšší, než je tomu dnes.³²

Celým uskupením, stejně jako celou společností, tehdy však prostupovalo nedemokratické řízení, monopolizace a naprostá diskriminace tvůrčích bytostí, které chtěly vlastní cestou zrealizovat film a představit ho širšímu publiku. Právník Ivan David k tomu říká: „Přístup k filmové tvorbě měl být teoreticky nově otevřen každému zájemci a jedinou překážkou se měl stát nedostatek talentu. Jak ovšem víme, v praxi díky politice vše fungovalo značně odlišně. Ne nadarmo se ostatně už v preambuli znárodňovacího dekretu psalo, že nový filmový systém musí fungovat „podle potřeb a zájmů lidu a státu“. Za této situace se opravdu, zejména v jistých obdobích trvání státního monopolu, jakým byla normalizace, stával ze státního filmu uzavřený „elitní“ klub, či chcete-li svého druhu „mafie“ (jak označil fungování podobně organizovaného dobového systému populární hudby kritik Jan Rejžek).“³³

Mnoha tvůrčím lidem byla za minulého režimu svobodná cesta zapovězena. Zcela se u nás ztrácelo vzrušující dogma filmové demokracie, že film může natočit každý, kdo na to měl

30 PRAŽAN, Emil. Stoletá cesta amatérského filmu. Praha: Český výbor UNICA, 2018. ISBN 978-80-270-4005-6.

31 Tamtéž.

32 Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

33 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

energii a prostředky. A nemusíme připomínat, že světová kinematografie by byla bez těchto tvůrců citelně chudší.

3.1. Talent ztracený v komunismu: Jaroslav Doleček

Důkazem promarněné šance k širšímu uplatnění byl i Jaroslav Doleček, rodák z Nové Vsi u Rychnova, který ve svých humorných filmech prokázal neobyčejný talent a pravidelně exceloval na filmových přehlídkách. Pracoval celý život jako ekonom v zemědělském družstvu. Natočil mnoho filmů a obdržel bezpočet ocenění na filmových soutěžích u nás i v zahraničí.³⁴

„Mě chytly hraný filmy, které dělám od roku 1960 a udělal jsem jich kolem 160. Zapisoval jsem si různé myšlenky a příhody a z toho pak tvořil scénář. Stále jsem ho měnil a upravoval. Improvizace probíhala většinou přímo při natáčení s herci na place,“³⁵ řekl k tomu sám autor v interview pro portál nezávislého filmu, pár let před svou smrtí. Specializoval se na hrané grotesky, které ho proslavily i v zahraničí. Obsazoval schopné herce, oplýval dostatečnou uměleckou a kvalitativní zručností a díky své profesi prokazoval i produkční schopnosti. Nemohl oslovit širší okruh diváků a tím více ve filmu prorazit, jeho humorné snímky nedostaly prostor v kinech ani v tehdejší Československé televizi. Že šlo o mimořádnou osobnost, potvrzuje natáčení štábu BBC, který ho zařadil v epizodě seriálu *Ztracený svět komunismu* do elitní skupiny českého národa po bok například Václava Havla, Marty Kubišové, Vojtěcha Jasného nebo Věry Chytilové.³⁶ Jeho osud také ukazuje, v jaké hegemonii působil státní film, který si často od amatérů propůjčoval beztestně nápady. „Paradoxem je, že režisér Troška použil gagy z mých grotesek např. „Pláničkova metoda“ - kravám se pouštěla hudba do sluchátek a lépe dojily, farář se „zranil“ o ohradník atd., díky svému scénáristovi Petru Markovovi, který mé filmy znal.“³⁷ Zjistil jsem to, až jsem v kině viděl film *Slunce, seno, jahody*.“³⁸

34 RŮŽIČKOVÁ, Blanka. *Filmař Jaroslav Doleček: mozaika 55 let z archivu filmaře*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2016. ISBN 978-80-905793-4-7.

35 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/30-jaroslav-dolecek>.

36 RŮŽIČKOVÁ, Blanka. *Filmař Jaroslav Doleček: mozaika 55 let z archivu filmaře*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2016. ISBN 978-80-905793-4-7. Str. 99 - 100.

37 Petr Markov byl častým porotcem na soutěžích amatérského filmu.

38 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/30-jaroslav-dolecek>.

4. Situace po roce 1989

Po politickém převratu v roce 1989 byl ustanoven nový autorský zákon, který automaticky zrušil monopol. Nová legislativa přestala pochopitelně rozlišovat tvůrce jako profesionály a amatéry, protože autorský zákon definuje pouze umělce, stejně jako ve všech vyspělých svobodných zemích.³⁹ Zdálo by se tedy, že to bude zákonitě poslední hřebíček do rakve amatérskému filmu, který už v té době trpěl velkým úbytkem diváků, tedy ve své podstatě nezájmem autorů, kteří tvořili hlavní publikum sami sobě. S technologickým pokrokem, zjednodušením obsluhy, cenovým zpřístupněním a rozmachem snadno dostupných informací se již zdálo, že nejsou důvody pro sdružování. Řady členů sice razantně prořídly, ale v zajetých kolejích se desítky let pokračovalo.⁴⁰

Jenže už to nebyl a ani nemohl být ten amatérský film z doby, kdy většina autorů měla více či méně rovné podmínky. A tady došlo k podcenění situace lidmi zodpovědnými za uměleckou tvorbu občanů ve svobodné zemi, respektive organizací pověřenou ministerstvem kultury, která sídlí v Praze a nese jméno Národní a informační poradenské středisko (NIPOS) a jejím útvarům pro amatérské umění Artama.⁴¹ Dá se pro to nalézt částečné pochopení, jelikož byl silně zasažen i profesionální film, který hledal cestu k nové struktuře financování. A v téhle džungli prostě nezbyl čas na kategorii, která se pro ideály nové demokracie na první pohled nezdála důležitá. Jenže problémy na sebe nenechaly dlouho čekat. Podle pramenů si velká část tvůrců svou činnost v 90. letech zprofesionalizovala. A začalo pozvolna docházet k prolínání obou světů filmařů. Živili se najednou částečně, či přímo svým uměním, měli svá studia a mnoho z nich i profesionální techniku na úrovni televizních štábů. Jenže tito tvůrci na umění nezapomínali a začali své filmy přihlašovat do soutěží a najednou docházelo k narušení pravidel. Začaly se čím dál častěji objevovat otázky typu, kdo je amatér, kdo už profesionál, jak je možné, že tam měl profesionální herce, spolutvůrce, techniku.⁴²

39 DAVID, Ivan. *Filmové právo: autorskoprávní perspektiva*. Praha: Nová beseda, 2015. ISBN 978-80-906089-0-0.

40 PRAŽAN, Emil. *Stoletá cesta amatérského filmu*. Praha: Český výbor UNICA, 2018. ISBN 978-80-270-4005-6.

41 Nipos [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <https://www.nipos.cz/index.php/nipos-onas/>

42 PRAŽAN, Emil. *Česká filmová padesátka*. Praha: IPOS – Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 2003. ISBN 80-7068-169-1.

V některých poučených a ambiciózních případech najednou šlo o velký rozdíl oproti ryzím amatérům, kteří natočili s vypětím svých schopností svůj film na dovolené, se svou rodinou či přáteli na svou soukromou kameru, která nemá parametry pro pokročilou tvorbu. S tím se dostavily i rozdíly v hodnocení porotců, kteří si tyto nedostatky některých uvědomovali a začali hledat jiné hodnotné rysy, které zdobily tyto snímky.⁴³ Výstižné je konstatování Vojtěcha Bednáře, který se zabýval amatérským filmem ve své diplomové práci. „Když jediné, čím se amatérský film prezentuje, jsou soutěže a potřeba uspět, snadno se sami tvůrci a organizátoři začnou řídit a omezovat právě kritérii úspěchu. Ztrácí se tak nejen původní smysl amatérské kinematografie, ale rozměšňuje se i smysl soutěžních přehlídek.“⁴⁴

Častou berličkou amatérů oné doby bylo, že je jedno, jak bude snímek natočen, pokud v sobě ukrývá zajímavý nápad.⁴⁵ S tím už dnes bohužel neuspějeme. Pravda je dnes taková, že autor musí kritéria filmové zručnosti splňovat a přidat i další umělecké rysy. Jinými slovy, každý autor se musí naučit dělat správně řemeslo a pak může obohacovat své filmy o nové prostory a směry. V divadle také špatně hrající herec, nebo na koncertě falešně hrající hudebník pokazí dojem i ze sebelepšího díla. Kdo chce předvádět snímek širší veřejnosti, musí na sebe vzít tíhu zodpovědnosti.

4.1. Kvůli svobodné tvorbě emigroval: Miroslav Janek

Vzorem pro cestu po vlastní nezávislé filmařské ose je, minimálně na půdě dokumentární tvorby, Miroslav Janek. Držitel Českého lva, filmař desítky dokumentů produkovaných v USA i v ČR, dvorní střihač slavného amerického režiséra Godfreye Reggia a nakonec i pedagog pražské FAMU. Tvůrce, který začínal jako střihač, si postupně svoje filmy začal natáčet i režírovat.⁴⁶

43 BEDNÁŘ, Vojtěch. Český amatérský film po roce 1989 [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..

44 Tamtéž, str. 17.

45 Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

46 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>.

„Bez papíru to tady zkrátka nešlo. Jiná situace nastala v USA. Tam existuje nepsaný zákon důvěry, kterou ovšem nesmíte zklamat. Tvrdil jsem jim drze, že jsem střihač, protože jsem v té době už měl poměrně dost zkušeností a hlavně dostatek sebedůvěry. Přišla první práce, dopadlo to dobře a pak už to šlo jako na drátkách. Nikdo nepochyboval, že jsem střihač. Později jsem se živil i jako kameraman.“⁴⁷ Za oceánem se s amatérským filmem, který byl hlavně doménou zemí východního bloku, nekonfrontoval. „S tím označením jsem se v USA nikdy nesetkal, v podstatě se taková tvorba hází do jednoho pytle s nálepkou „nezávislý film“. Ten pytel obsahuje skutečně široké spektrum - od hraných, často komerčně úspěšných filmů, až po skutečně amatérské filmy, vyrobené jen pro radost a pro hrstku přátel.“⁴⁸ K financování tamějších snímků dodává: „Hodně autorů spoléhá právě na výše zmíněné granty. Když je někdo hodně šikovný a už má trochu jméno, dokáže si sehnat takové granty, které stačí i na obživu, nejen na realizaci filmu. Řada lidí se žíví filmem komerčně a pak ve volném čase se věnují své autorské tvorbě, která je těší, ale žádný komerční užitek nemá. To byl ostatně můj případ,“⁴⁹ doplňuje praxi s nezávislým filmem v Severní Americe.

5. Negativní konotace amatérského filmu a neúspěšné snahy o definici

V konečném součtu se na pohledu již tak málo známého amatérského filmu podepsala i éra velmi sledovaných pořadů na televizních kanálech, které prezentovaly zábavné „home video“ pod pojmenováním amatérští filmaři,⁵⁰ místo toho, aby se ukázala pravá tvář a filozofie původního amatérského filmu, jak o něj minulý režim pečoval, a dal se alespoň do protikladu prostor opravdu schopným tvůrcům a jejich filmům. Ale to už řídil ukazatel sledovanosti, ruka trhu a v tom amatérští filmaři neměli šanci. Zastání ani podpory se jim kromě financování jejich přehlídek nedostalo, jejich snímky žily odtržené nadále.⁵¹ „Mrzí mě, že přirovnání amatér je vnímáno tak negativně. Amatér je ten, kdo to dělá s láskou a

47 Tamtéž.

48 Tamtéž.

49 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>.

50 Neváhej a toč! Jeden z nejúspěšnějších zábavních pořadů České televize vysílaných v letech 1995 - 2007.

51 Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

tento fakt je v podstatě i pravým významem toho slova,⁵² lituje Andy Fehu, který v amatérském filmu začínal a dotáhl to až k celovečernímu filmu v oficiální kino distribuci.

Navíc v anglosaských zemích, které na naši kulturu mají největší vliv, se bohužel používá slovo „amateur“ jako ostrý protipól slovu profesionál a symbolizuje mezi řádky i jistou nekompetentnost osoby, která je takto označena.⁵³ I to byl začátek toho, proč je dnes tento pojem tak negativně ve veřejnosti zakořeněn. „Slovo amatérský v sobě nese negativní význam, každý si pod tím představí mrzkou kvalitu. Spíš než film něco jako home video z dovolené – i takových „filmových“ počinů vzniká dost. Nesrozumitelně vyprávěný příběh, špatně natočené, zbytečné záběry, nudné pasáže,⁵⁴ dokládá nezávislý filmový tvůrce Štěpán Etrych.

Případné nové definice amatérského filmu v kontextu nových společenskopolitických změn byly odsouzeny už předem k nezdaru. „Dnešní doba nabízí velice široké spektrum možností vzdělávání, ať už středoškolské, vyšší odborné a vysoké školy, univerzitu třetího věku nebo kvalifikační kurzy připravované institucemi, kluby i jednotlivci. Všechny tyto formy odborné průpravy jsou aktuální a jen těžko lze stanovit, které už z amatéra dělají odborníka a které ještě nikoli,⁵⁵ tak zní dokonce varování vyjmuté z pokusu o novou definici amatérského filmu Národního informačního a poradenského střediska Artama. „Rozdělení mezi amatérským a profesionálním je stejně strašně komplikované. Profesionál je ten, kdo se tím živí a má to jako profesi, ale taky svá díla může dělat s láskou, kdežto amatér je ten, co točí a tvoří, i když to pro něj není zdroj příjmu, a může to být klidně profesionál, který si prostě točí pro radost. Například David Lynch je profesionál, který ve

52 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

53 Amateur, tj. ochotník, neprofesionální, nešikovný, amatérismus, tj. provozování něčeho ze záliby, nikoliv z povolání, profesionální nezpůsobilost k vykonávané činnosti, neschopnost, Anglicko - český slovník, Fragment, 1996.

54 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

55 BEDNÁŘ, Vojtěch. Český amatérský film po roce 1989 [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..

volných chvílích točí krátké amatérské filmy. A neznamená to, že je tím něco méně nebo něco více,⁵⁶ potvrzuje nemožnost rozdělení na amatéry a profesionály v praxi Andy Fehu.

Definice amatérského filmu už tehdy žádná nevznikla a v podstatě jen organizátoři soutěží si deklarovali podmínky a odlišnosti dle zaměření svých soutěží. Pochopitelně se změnil i cíle amatérských filmařů. „Tím, že „amatérský“ filmař klade důraz na techniku a dovednost, se nedefinuje jen prostřednictvím protikladu vůči rodinnému filmaři, ukazuje také vůli soupeřit s profesionálem, amatérský filmař je posedlý tím, aby jeho díla vypadala profesionálně,⁵⁷ tak zcela trefně vystihl podstatu francouzský profesor a filmař Roger Odin, zastávající názor, že systém známý z minulého režimu už je neschopen adaptace. „Komunita amatérských filmařů je velice uzavřená a vytvořila si vlastní systémy produkce, uvádění i distribuce. Amatér tak se svým filmem může projít soutěžemi okresního formátu, přes krajská kola se klasifikovat do celostátní, a dokonce se zúčastnit světového klání UNICA, aniž by jakkoli opustil uzavřený amatérský prostor. V této podobě se amatérský film točí tak trochu na prázdno ve svém maličkatém světě. A když z něj vystoupí, je pro něj obtížné najít si své místo, neboť funguje podle specifických kritérií, která často nejsou v souladu s očekáváním filmového diváka,⁵⁸ píše dále Odin a amatérský film přirovnává k uzavřenému a už dnes mrtvém vakuu.

To potvrzuje i tuzemský tvůrce, který měl negativní zážitek z amatérské soutěže. „Když jsem druhý den seděl ve vlaku na cestě domů, přišel ke mně jeden z důchodců, který samozřejmě vyhrál, a v dobré víře mne naprosto odzbrojil. Povídal mi, že se mu ten můj film moc líbil, ale že takhle to dělat nemůžu, že se prý musím přihlásit do jejich klubu ČKK (Český klub kinoamatérů) a že když mě budou znát, tak prý nějakou tu cenu taky dostanu. Namítnul jsem, že nechápu, proč bych měl být v nějakém klubu? Film se má přece hodnotit podle kvality, ne podle toho, jestli jsem, nebo nejsem v nějakém spolku. Pán nakonec něco zamumlal a raději odešel. Bylo to, jako by na mě dýchl závan starých časů a

56 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

57 BEDNÁŘ, Vojtěch. Český amatérský film po roce 1989 [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..

58 Tamtéž.

já dostal nabídku vstoupit do komunistické strany. Po této zkušenosti jsem už víckrát do Tanvaldu nedorazil,⁵⁹ vzpomíná režisér Karel Coma.

Díky své setrvačnosti a hostiteli v podobě starší generace doznívá pojem „amatérský“ tedy až do současnosti, do 21. století. Citelně dnes v chápání nové generace tvůrce diskredituje a v sociálně-kulturním kontextu se z něho stalo něco nechtěného.

Naštěstí zůstalo to nejdůležitější, jeho ideály přetrvávají. U schopnějších tvůrců se transformují do nových výzev a možností. Proto je zřejmé, že musí dojít k přizpůsobení koncepce i podpory. Umění v moderní demokratické společnosti už prostě dělit jako dříve jen na amatéry a profesionály nelze. Štěpán Etrych se proto ve své autorské svobodné tvorbě se svým uskupením důrazně vymezuje: „Já proto pro naši činnost používám jen slovo nezávislý film.“⁶⁰

Že to však s nezávislým filmem u nás nebude jednoduché, předpovídá jeho mladší kolega Robin Kašpařík. Panuje tu jen okrajová představa o tom, co to nezávislý film je, a všichni si jej spojují jen s americkou produkcí. „V Americe jsou jako nezávislé filmy brány ty, které vzniknou mimo velká studia. Definovat nezávislý film v českých podmínkách bude asi těžší,⁶¹ tuší Kašpařík.

Na dalších stránkách se pokusím najít cestu k uchopení českého nezávislého filmu a ukážu, jak jsem se s touto problematikou vypořádal v rámci praktických kulturních projektů, které jsem vedl.

59 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

60 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

61 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/773-robin-kasparik-definovat-nezavisly-film-v-ceskych-podminkach-bude-tezsi>.

5.1. Více svobody a více risku v nekomerčním filmu: Andy Fehu

Již citovaný filmař s exoticky znějícím jménem Andy Fehu, což je neprofesionálním filmařům známý umělecký pseudonym, který skrývá nadaného komplexního tvůrce Ondřeje Pavliše, se ocitl v nedávné době na pomyslném piedestale. Stal se debutantem v českém kinematografickém rybníku s kritiky skvěle přijatou Nenasytou Tiffany, ryzím nezávislým filmem, ke kterému napsal scénář a chopil se režie. Tvůrce vzešel z amatérského podhoubí, kvalitativně rostl a jeho poslední amatérské snímky se dají označit za nezávislé filmy. Nedá na amatérskou scénu dopustit, je podle něho ideální k filmovým začátkům.

„Já jsem právě zažil dobu, kdy byl amatérský film ve velice dobrém a rozvíjejícím se stavu. Bylo mnoho soutěží a neexistoval ještě natolik rozvinutý internet, kde by lidé mohli prezentovat svá videa, a tak jediná cesta, jak ukázat svá díla ostatním tvůrcům a zároveň zjistit, jak si stojí v rámci konkurence, bylo právě na soutěžích a přehlídkách.“⁶² Smysl tak vidí v novém sektoru nezávislé tvorby. „V tomto světě je více svobody a uvolněnosti, více se riskuje a riskovat je podle mého potřeba.“⁶³ Stejně jako Radim Špaček či Tomáš Vorel i on apeluje zejména na filmařskou praxi. „Já jsem se nejvíce naučil tím, že jsem točil filmy, ať jsem měl peníze, nebo neměl, ať jsem byl na FAMU, nebo ne. Každý další film mě někam posunul a díky tomu jsem tam, kde jsem,“⁶⁴ dodává dnes tvůrce filmů a seriálů zejména pro internetové televize.

6. Současná nekonceptnost

Z vývoje amatérského filmu až do současné podoby je zřejmé, že dnes je tento druh tvorby dosti nekonceptně ohraničen. Obor je nutno přizpůsobit nové společenské situaci, novým trendům a chápání audiovizuálního vyjádření.

62 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytna-tiffany>.

63 Tamtéž.

64 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytna-tiffany>.

Asi těžko si někdo v dobách hlubokého komunismu v 70. letech 20. st. dokázal představit, že přijde doba, kdy bude mít každý videokameru ve svém osobním zařízení, zvaném smartphone a jedním kliknutím toto video zveřejní celému světu, že bude dostupná technika s podobnými výsledky jako drahé kinematografické kamery za zlomek ceny nebo že lidé budou točit na fotoaparáty. Doba se razantně proměnila a dnes už i kovaní profesionálové v oblasti filmu se musí obávat o to, že je jednou předežene progresivní tvůrce, který už s nastolenou technologií vyrůstá od malička. Mám tím na mysli zejména technickou stránku profesionálních filmů. O tom, že v historii přišli ryzí amatéři se zajímavějším řešením příběhu či umělecké formy, už nemusí být řeč.

„Amatérský film se u nás od samých počátků nevyvíjel paralelně s profesionální kinematografií jako v mnoha jiných státech, ale v jednotě a konjunkci s ní. V některých obdobích (léta třicátá a padesátá až osmdesátá) dokonce v řadě ohledů suploval a převyšoval hodnotami formálními, estetickými, obsahovými i etickými výsledky kinematografie profesionální,“⁶⁵ tak vidí amatérskou tvorbu profesor FAMU Rudolf Adler.

Už praxe nám ukázala, že i v starých kolejičkách soutěží amatérského filmu se objevily mimořádné filmy, nad kterými kroutila hlavou nejen samotná stará generace amatérských filmařů, ale i porotců, kteří pronesli, že se již nejedná o amatérskou tvorbu, nýbrž profesionální. Kvalita těchto filmů ve všech svých složkách byla na takové úrovni, že nikdo nemohl uvěřit, že takové dílo nevytvořil profesionál.⁶⁶ A nešlo pouze o jeden případ, je jich více a přibývají.

Většinou to jsou to obětaví a vytrvalí filmaři, často samouci, nebo organizované skupiny. Potvrzením jejich výsledků jsou například kino distribuce či odkup práv do TV a vysílání jejich filmů. „[...] existují určité filmové žánry, kde lze při použití současných technologií za málo peněz udělat „hodně muziky“ a kde talentovaný tvůrce docílí toho, že se rozdíl mezi „profesionálním“ a „amatérským“ filmem stírá. Příkladem může být tvorba

65 BEDNÁŘ, Vojtěch. Český amatérský film po roce 1989 [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..

66 Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

dokumentů, experimentálních a esejistických filmů, nebo i intimněji pojatých filmů hraných,⁶⁷ tvrdí odborník na filmové právo a absolvent FAMU Ivan David.

A to je přesně ta filmařská sféra, která naprosto přesahuje definice původního amatérského filmu a je nejbližší přívlastku nezávislý, stejně jako je to mu ve vyspělejších státech. A největší podíl na tomto progresivním vývoji má jistě motivace tvůrců, kterou bohužel předchozí generace kvůli režimu ztratily, nebo se podivně transformovala na sběratelskou vášeň v podobě sklizených vavříků.

„Právě nová generace, která nahlíží na naše filmařské dění téměř výhradně jako jen na terén k možnému skoku do „profi“ tábora, by sotva mohla realizovat svoje projekty bez sponzorů. Film je film a je zcela lhostejné, v jakém formátu a s jakými prostředky vznikl. Nikoli finanční náklady určují kvalitu díla,⁶⁸ tak hodnotí další zahraniční autor sféru amatérského filmu Rolf Mandolesi.

Kdo navštívil jakoukoliv soutěž amatérské filmové tvorby, dá objektivně za pravdu, že nejen umělecká, technická, prostě profesní kvalita filmů je často na tristní úrovni, ale objevují se mezi nimi i pozoruhodná díla, která jako by se těmto zvyklostem vymykala.⁶⁹ Kritikou celostátní soutěže, která po revoluci mohla tvořit vlajkovou loď nekomerčního filmu, nešetří ani Andy Fehu. „Paradoxní vlastně je, že státem byla vždy dobře podporovaná soutěž Český videosalon, kdysi Český lvíček⁷⁰, která měla mít funkci podobnou jako je Český lev v profesionálním světě, a tedy upozorňovat na zajímavé talenty a udělovat ceny, které můžou mít nějaké jméno. Bohužel tato soutěž byla vždy pochybných kvalit, tvořena bez nulové invence a snahy využít její potenciál.“⁷¹ To, z mé

67 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

68 BEDNÁŘ, Vojtěch. Český amatérský film po roce 1989 [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..

69 Osobní pohovory Ondřej Krejcar s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

70 Od roku 2020 byla celostátní soutěž, rozhodnutím metodika Nipos- Artama Praha Jiřího Forejta, přejmenována na České Vize.

71 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

zkušenosti dlouholetého pořadatele krajského kola celostátní soutěže, potvrzuje bohužel většina tvůrců mladších 40 let.⁷²

Kombinace nesourodých druhů filmů, míchání pomyslných jablek a hrušek, přináší ve výsledku negativní dojem i pro ta nejkvalitnější díla. Posledních několik bardů ze zlaté éry amatérského filmu to již nezachrání. „Festivaly jsou fajn. Je hezké se na nich potkávat s dalšími tvůrci. Jenže většina mladých tvůrců na ně stejně nejezdí. Tím pádem je cena z takového festivalu vlastně méně důležitá, pokud špička našich amatérských filmařů zveřejňuje filmy na internetu a nejezdí na festivaly. Problém vidím i v obrovském počtu festivalů u nás v republice. Jejich velké množství má dva následky, za prvé je hezké, že máte film kde prezentovat, na nějaký festival se skoro vždy dostanete, jenže věc má i svou stinnou stránku. Získáte ocenění, toto ocenění však nemá žádnou váhu a nikoho nezajímá.“⁷³ Přiznává nízkou prestiž amatérského hnutí u nás režisér Lukáš Koláček a dodává: „Na festivalech se většinou potkáte jen s diváky – tvůrci, širší veřejnost na takové festivaly bohužel nechodí.“⁷⁴

A to zcela pomíjíme problém s protiprávním užíváním autorských práv, zejména hudebních, která amatérský film dlouho zcela ignoroval. Až koncem prvního desetiletí 21. století došlo k částečnému řešení a dohodě s Ochranným svazem autorským formou sublicence, kterou prosadil Jaroslav Šika a zajišťuje formou cenově dostupné služby jeho filmový portál Filmdat.⁷⁵ A už vůbec nelze hovořit o škodách, jež způsobuje lehkému průmyslu ilegální používání nákladného softwaru.⁷⁶ Amatérský film má prostě ve svém vínku problémů dost a dost.

72 Od roku 2005 jsem byl každoročně v úzkém organizačním štábu krajské soutěže neprofesionální filmové tvorby pro Královéhradecký kraj a od roku 2014 jsem soutěž organizačně vedl. Každoročně jsem byl aktérem celostátního kola a sledoval dlouhodobě jeho upadající úroveň.

73 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

74 Tamtéž.

75 Filmdat, nadnárodní registr neprofesionálního filmu [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-10-21]. <http://www.filmdat.cz/2010090007-autorske-poplatky-pausal-filmdat>.

76 Z dlouholeté zkušenosti jsem o tomto jevu byl jako krajský metodik informován. I proto portál Unitedfilm razí cestu pro nezávislý film pomocí svobodného, tj. licenčně osvobozeného postprodukčního řetězce na bázi open source.

Na druhou stranu je nutné i uznat, že se z péče minulého režimu o tento obor máme co učit. To je osvěta, vzdělávání a zázemí pro filmaře. Síť krajských či okresních středisek byla téměř bezchybná⁷⁷, což však je v dnešní době, kdy se řeší zeštíhlení rozpočtů a hledání cest k úsporám zadluženého státu, téměř utopie.

6.1. Pionýr nezávislého filmu: Karel Coma

V době, kdy český komerční film byl uzavřený klub specifického členství, dokázal nemožné. Začal s filmem na vlastní triko, zcela odvážně a bez školní průpravy – mít FAMU bývalo do té doby u nás téměř standardem. Dopracoval se přes festivalově úspěšný kratás až k celovečernímu debutu *Expert* s Kryštofem Hádkem. Karel Coma jako většina dnešních filmařů prošel i současným amatérským filmem, hnutí mu však k srdci nepřiřostlo. „Nevím, jak je tomu na amatérských soutěžích dnes, ale tehdy bych to prostředí nazval spíše takovou malou mafií,“⁷⁸ hodnotí dobu krátce po roce 2000.

Jako jeden z prvních průkopníků nezávislé filmové tvorby, bez filmového vzdělání, se setkal i s předsudky vůči vlastním uměleckým schopnostem, adresovaným od kameramana z FAMU, kterého přibral do štábu při natáčení jeho debutu *Expert*. „Byla to pro mne velmi trpká zkušenost – místo spolupráce to byly každodenní boje a naschvály. Dával všem najevo, jakou mi dělá „laskavost“, že s námi vůbec točí, ačkoliv to byl debut nás obou. Pak za mnou začali chodit lidé ze štábu, že o mně říká, jak nemám školu a jak si myslí, že bez FAMU nemám na place co dělat. Smutné je, že to není ojedinělý případ – ta škola zvláštním způsobem vede k určité aroganci a nadřazenosti. Došlo to tak daleko, že jsou dnes televize, kde, když řeknete, že máte FAMU, tak se vám vyhnou obloukem.“⁷⁹ „FAMU je jistě skvělá na kontakty, ale moje zkušenost je taková, že praxe a pokora vás naučí nejvíce,“⁸⁰ uzavírá majitel soukromé společnosti s televizní výrobou.

77 Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

78 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

79 Tamtéž.

80 Tamtéž.

7. Technické mezníky nezávislého filmu

Na nové vlně českého a světového nezávislého filmu má velký podíl technický vývoj digitální kinematografie, jenž zpřístupnil profesi širším vrstvám. „Když jsem začal točit první filmy, bylo deset let po revoluci a všechno bylo hrozně drahé a pro mladé tvůrce prakticky nedostupné. Nebyly žádné knížky, jak točit, jak stříhat, a když už jste měli to štěstí, že vám je někdo sehnal, tak byly v angličtině,“⁸¹ vzpomíná Karel Coma.

Film šíře 35mm film byl brán téměř po století jako standard. V současnosti, díky digitální revoluci a pokrokovým nástrojům, je možné se při troše erudovanosti bájné a opěvované surovině vyrovnat. „Dnes na YouTube najdete návody prakticky na cokoliv. S foťákem za 40 000 uděláte lepší podívanou než tehdy s Digitální Betou za 3 miliony. Střížny stály majlant a na počítačích se teprve začínalo. Navíc zde byl zásadní problém, pakliže jste cokoliv na video natočili, nebylo jak takový produkt k divákovi dostat, protože většina kin v té době promítala jen 35mm kopie. Udělat si filmovou kopii byl tehdy obrovský náklad, video se muselo takzvaně vypálit do negativu a pak teprve udělat kombinovaná kopie se zvukem, což přišlo na statisíce korun. Těch pár minikin, která měla videoprojektory, bylo většinou hrozných,“⁸² shrnul situaci Karel Coma.

V následujících kapitolách jsou zásadní technologické mezníky, které nezávislé filmové tvorbě napomohly.

7.1. Vznik videa

Video, z latinského slova vidět, je definováno jako technologie pro zachycování, zaznamenávání, přehrávání, přenos a obnovu pohyblivých obrázků používající elektronické signály nebo digitální média. Poprvé bylo vyvinuto pro účely CRT obrazovek. V roce 1951 se podařilo poprvé výzkumnému týmu v čele s Charlesem Ginsburgem ve spojených státech zaznamenat první živý záznam z televizní elektronkové kamery a uložit ho na video rekordér s magnetickým záznamem. O 18 let později se Willardu Boylemu a Georgemu Elwoodovi Smithovi v Bellových laboratořích v USA podařilo vyvinout a demonstrovat

81 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

82 Tamtéž.

první CCD čip, elektronickou součástku, používanou pro snímání obrazové informace. V roce 1976 velkou měrou vypomohla rozmachu videokamer společnost JVC, která vyvinula za použití technologie licencované firmou Sony konzumní systém VHS, nový standard k ukládání videa na magnetické médium. Tento rozmach v podstatě začal v konzumní oblasti zcela vytlačovat použití již přežitých 8 mm a super 8 mm filmů a dal na vědomí větším sourozencům 16 a super 16 mm, že už i jejich doba nemusí trvat věčně. S videem tak začali experimentovat i filmoví tvůrci. Už v roce 1987 byl natočen první hraný film na video italské produkce s názvem Julia and Julia, který využil systému analogového systému ve vysokém rozlišení. Avšak neměl valného úspěchu. Byla to teprve příprava na další technologický převrat, který chystali inženýři z nejlepších elektrotechnických továren na světě.⁸³

7.2. Digitální revoluce

Nastala doba, kdy se k videu začal skloňovat nový přívlastek, jenž značí typ záznamu, který namísto analogového signálu používá ten digitální, tj. systém jedniček a nul a příslušných převodníků. Po prvních vlaštokách přišel zlom v profesionální praxi v roce 1986, kdy Sony představila formát D1, který nahrával nekomprimovaný signál standardního rozlišení v digitální formě. V roce 1988 následovalo D2 a rozšířilo se po většině televizí i v praxi. Po postupném rozšíření další profesionálnější technologie Digital Betacam⁸⁴, přišlo v roce 1995 to, na co čekala nejen veřejnost video nadšenců, ale i začínající a nízkorozpočtoví tvůrci. Na svět přišel již všem známý formát DV a Mini DV pro konzumní použití, následně pak DV CAM a DVC PRO od společnosti Panasonic. Systémy, ukládající na cenově dostupné magnetické pásky, které jdou i znovu přehrávat a ukládají digitální záznam v mírně komprimované podobě DV, nebo ve více komprimovaném formátu MPEG-2, si získaly obrovskou popularitu. Výhody digitálu byly nesporné. Žádná ztráta kvality od prvotního záznamu až po finální mastering, tj. dokončení originálu filmu. Vše podpořeno včasným rozvojem IT techniky, potažmo hardwarových akcelerací videa a nelineárního střihu. Objevili se první průkopníci, kteří natočili celovečerní filmy, namísto na filmový pás, přímo na digitální videokameru. „Víte, já nikdy

83 Video [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Video>.

84 Karel Coma zmiňuje technologii v kapitole 7. Technologické mezníky.

nechtěl točit film na filmovou surovinu – film byl pro mě vždy drahou a riskantní milenkou. Celý konec devadesátek jsem strávil hledáním způsobu, jak točit levně na video, tak aby to vypadalo jako na film,“ glosuje Karel Coma, který se toho času živil jako pracovník ve fotochemickém filmovém postprodukčním procesu.⁸⁵ Tento druh záznamu měl svá specifika v podobě jiného podání pohybu formou prokládaného videa, velké hloubky ostrosti (téměř celý rám i hloubku obrazu v ostrosti) a roli hrály i mnohdy nevhodné fixní objektivy s proměnlivým ohniskem. Film jako surovina měl v kinematografii však stále neochvějně navrch. Diváci většinu filmů nepřijali, protože vypadaly příliš jinak, příliš reálně. Někteří tvůrci hrané tvorby z toho udělali výhodu. Můžeme připomenout hnutí z Dánska Dogme 95,⁸⁶ například Larse Von Triera. Naštěstí to neplatilo pro dokument, v němž se v této době úspěšně realizovalo mnoho nezávislých autorů, kteří mohli za malé peníze dosáhnout velkého objemu zaznamenaného materiálu.⁸⁷

7.3. Vysoké rozlišení

Záznam ve vysokém rozlišení v digitální podobě (High Definition) znamenal pro filmaře, toužící přenést své příběhy na velké plátno, velkou naději. Dříve pokusy s přepsáním standardního digitálního záznamu v rozlišení PAL (720 × 576 obrazových bodů) laserovým rekordérem na pás 35 mm filmu už byly, ale nedostatek obrazových dat měl za následek špatný dojem z projekce. Pojem HDTV (1920 × 1080 obrazových bodů)⁸⁸ byl známý sice už před druhou světovou válkou, ale trvalo opravdu několik desetiletí, než přišly zásadní modely přístrojů, které daly filmařům do rukou tento silný nástroj. Cesta za velkým rozlišením a potažmo snímačem byla obtížná a pomalá. Nejprve ji ztěžoval analogový a ztrátový druh záznamu. Jako pionýr digitálního záznamu se v Hollywoodu ukázal George Lucas, který věřil v budoucnost právě digitálu, a i kvůli jeho trikovým filmům a vlastnictví trikového studia ILM tento druh zpracování uvítal. Neotálel a spolu s nejvyššími činovníky

85 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

86 Hnutí Dogme 95 se snažilo vrátit k jednoduchosti filmové formy a stanovilo desetibodový manifest pravidel, jak snímky natáčet. Např. natáčení v reálu a místě děje, ruční kamera, režisér nesmí být uveden v titulcích apod.

87 Digital video [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_video.

88 Vysoké rozlišení (Full HD) se nejčastěji srovnává s rozlišovací schopností filmové suroviny Super 16mm, používanou právě často pro studentské filmy a nízkorozpočtovou tvorbu.

firmy Sony vyvinuli v roce 1999 první videokameru Cinealta Sony, která natáčela záznam ve vysokém rozlišení na pásky HD CAM. V konzumní a dostupné sféře to trvalo delší dobu. HD CAM se pomalu rozvíjel, ale byl příliš drahý pro nízkorozpočtovou tvorbu, nepočítáme-li amerického nezávislého a úspěšného režiséra Roberta Rodrigueze, který na stejnou kameru natočil hit s Antonio Banderasem Tenkrát v Mexiku. Ten pravý rozmach přinesly až formáty vynalezené firmou JVC, a to HDV (používaly firmy Sony, Canon, Sharp) a DVCAM Pro HD, potažmo XD CAM. Snímků, které byly natočeny digitální formou, přibývalo a při jejich přepisu na film bylo dosaženo už opravdu zajímavých výsledků. A to i díky tomu, že filmová surovina zkorigovala barvy do své vlastní škály a filmové zrno vytvořilo mnohdy pro diváky dojem, že sledují film natočený na celluloid. Ale pořád to ještě nestačilo, do skládačky byly potřeba ještě dva dílky.⁸⁹

7.4. Film look

Potřebný počet pixelů by již tvůrci měli, ale pořád chybělo něco podstatného. Tím byl tzv. film look. Souhrn obrazově stylizačních vlastností a potažmo diváckých zvyklostí z dlouhé zkušenosti s fotochemickým materiálem. „Ne že bych měl něco proti filmu, ale protože jsem s ním dělal každý den jako kolorista, věděl jsem, kolik stojí kamera, vyvolání, přepis, synchronizace a kombinovaná kopie. Ty náklady, pakliže nemáte sponzora nebo bohatou tetičku, jsou gigantické,“⁹⁰ varuje Karel Coma. Oproti tomu syrové video působilo jako něco zcela nechtěného, příliš reálného pro ztvárnění snových filmových příběhů. „Abych to maskoval, tak jsem si hrál s pulsnímkami, vytvářel filmové barevné korekce, měnil clonu, tak aby vznikala jemná hloubka ostrosti. Strkal jsem před objektiv různé soft filtry a hrál si s kompozicemi takovým způsobem, abych se co nejlíže přiblížil filmovému obrazu.“⁹¹ Krátce po miléniu přišla éra různých nástrojů, které mystickému filmovému vzhledu měly napomoci. Ať už šlo o softwarové řešení, například korekční software Magic nebo speciální „Depth of Field“ adaptéry před objektiv kamery. Tvůrci využívali adaptéry k tomu, aby

89 High definition (video) [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/High-definition_video.

90 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

91 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

mohli použít širokou škálu objektivů velkého snímače 35 mm, které produkovaly obraz na matnici, jenž snímala videokamera zaostřena v režimu makro. Museli se však potýkat s problémy a obrazovými vadami (optická vinětace a aberace), úbytkem světla o několik clon a hlavně zrcadlově obráceným obrazem, který museli dodatečně převracet.⁹² To, co však bylo cítit ve vzduchu, předčilo všechna očekávání. Na cestě byly přístroje pro natáčení typu fotografických zrcadlovek.⁹³

7.5. Velké snímače DSLR

Když konstruktéři a vývojáři v japonském Canonu dostali podnět dopřát zpravodajským fotografům možnost při práci s fotoaparátem natočit i záběry pro televizní zpravodajství, uvolili se do fotoaparátu konstrukce zrcadlovek - Digital Single Lens Reflex Camera (DSLR) přidat funkci snímání videa.⁹⁴ Tím, že inženýři poskytli rychlý obvod, který dokáže slušně zkomprimovat data z velkého CMOS snímače a uložit na paměťovou kartu, odstartovali něco, co obchodníci nečekali. Výrobci elektroniky na to nebyli připraveni. Lační filmaři, toužící po posledním potřebném prvku, tj. velkém snímači a možnosti měnit použití objektivů, se doslova vrhli na zrcadlovky Canon útokem. Zareagovala i konkurence, došlo k rozšíření nabídky zrcadlovek a už nebylo cesty zpět. Nebýt tohoto „nechtěného“ efektu, nikdy by tvůrci neměli za opravdový zlomek ceny filmové zařízení. To je vidět na cenové politice videokamer, jejichž cena musela kvůli tomu neplánovaně poklesnout, ale zase ne na tolik, co stojí levné DSLR. „Studentům říkám ve škole, že se právě nacházíme v identické situaci, která byla v roce 1914. Tehdy také vše řídili vědci a podnikatelé a nikdo nevěřil, že zvítězí v boji za světový standard 35mm film,“⁹⁵ doplňuje kameraman a pedagog FAMU Marek Jícha. Díky rozmachu levných zrcadlovek, které dokáží natočit video v základních principech srovnatelné s profesionální kinematografií, už nenarazíte na nikoho, kdo to opravdu myslí s hraným filmem vážně, aby použil „televizní“ digitální

92 Tímto typem přístroje byl natočen jeden z raných nezávislých a zlomových filmů *Andělé na kolejkách*, viz kapitola 15.1.

93 Film look [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Film_look.

94 Z rozhovoru autora s Markem Jíchou při semináři *Filmové svícení v Hradci Králové* v roce 2014.

95 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/40-marek-jicha-digitalni-kamera-je-jina-lepsi>.

videokameru.⁹⁶ Zrcadlovky Canon se staly svatým grálem, začalo pro ně vznikat nespočet úprav firmwaru, kterým z přístroje, alespoň softwarově, udělaly kameru se vším všudy. Následoval Nikon, Panasonic se svým Micro 4/3 a Sony nabídkou moderních SLT přístrojů. Objevila se dlouhá řada výrobců příslušenství. Díky použití různých příslušenství přizpůsobíte fotoaparát lépe na videokameru.⁹⁷

7.6. Filmové digitální kamery

„Digitální kamera je jiná, lepší. Nejde tedy o náhražku, jde o jiný, kvalitnější nástroj. Kdyby mi řekl režisér a producent, že budeme točit na film, tak bych byl rád. Mělo by to ale mít svůj důvod. A ten je dnes vzhledem ke stylu vypravování sporný,“⁹⁸ jmenuje výhody digitálního způsobu natáčení kameraman Marek Jícha a naráží na méně epické typy příběhů, které se dnes tvoří. Tam plně postačuje digitální filmová kamera, která přestože má stále menší dynamický rozsah, to zase vynahrazuje vyšší citlivostí snímače, než bylo u filmu možné. To výrazně zlevňuje filmové produkce o pronájmy světelného parku. V oblasti profesionální kinematografie nastartoval všeobecný boom multimilionář, zakladatel firmy na výrobu slunečních brýlí Oakley, Jimm Jannard. Ten v Kalifornii založil firmu Red Digital Cinema Camera Company, která v roce 2010 přišla s prototypem kamery Red One, jež měla snímač téměř o velikosti okeničky 35mm filmu a dokázala natočit záznam v úctyhodné kvalitě 4K (4096 × 2304 obrazových bodů). Cenu zařízení snížil zakladatel firmy na dostupnou mez a přišel s možností modifikovatelnosti. Netrvalo dlouho a následovala reakce firem Sony, Canon i Panasonic, které začaly dodávat modely s výměnnými objektivy a velkým senzorem. Objevili se i noví hráči, jako například Black Magic Design, kteří rozšiřují nabídku o hodně futuristické modely se specifickým ovládáním pomocí dotykového monitoru. Pozadu nezůstali ani výrobci původně filmových mechanických kamer jako Arri, Vision Research, Panavision nebo Silicon Imaging, kteří zavřeli své výrobní linky na analogové kamery a investovali do výroby jejich digitálních

96 Prvním raným českým nekomerčním nezávislým filmem, natočeným na technologii DSLR byla Marinka, viz kapitola 15.3.

97 Digital movie camera DSLR [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_movie_camera#DSLR

98 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/40-marek-jicha-digitalni-kamera-je-jina-lepsi>.

sourozenců. Tyto kamery jsou dostupné z půjčoven filmové techniky i pro nezávislé nízkorozpočtové produkce. Některé značky jsou dostupné i k přímému vlastnictví, kdy se cena pohybuje pod 100 000 Kč, což je ve srovnání s dobou před deseti lety u filmových kamer propad skoro o desetinásobek.⁹⁹

7.7. Digitalizace kin

„Tehdejší videoprojektory promítaly jen PAL¹⁰⁰, a to tak mizerně, že vás za chvíli bolela hlava z toho, jak byl obraz rozmazaný, tmavý a bez barev. Tyto finanční a zároveň technologické aspekty bránily tomu, aby u nás vůbec nějaký nezávislý film mohl vzniknout. A když něco vzniklo, nebylo ani moc kam expandovat – internet byl v té době doslova v plenkách a mělo ho jen pár vyvolených. Někdo vás musel navést na festival, kam se musíte přihlásit. A i tak to bylo velmi drahé,“¹⁰¹ upozorňuje na těžkou dobu Karel Coma. Důležitým finálním prvkem pro rozvoj nezávislého filmu tedy byla postupná digitalizace kin, která se začala zavádět koncem první dekády 21. století.

V té době, přesně v roce 2010, se díky novým možnostem zrodil i první český festival nezávislého filmu Cinema Open. Tehdejší kino Centrál v Hradci Králové mělo jako jedno z prvních v republice moderní digitální systém ve standardu DCI (Digital Cinema Initiatives), jenž umožňoval nejen projekci nových formátů digitálních filmů DCP (Digital Cinema Package), ale také napojení externích odbavovacích zařízení, jimiž byl zejména Blu-ray disc ve vysokém rozlišení, případně DVD – video disk nebo počítačový záznam ve formátu MPEG-2 či MPEG-4.¹⁰² Kino se tak otevřelo nové alternativní tvorbě, která doposud nebyla nikde k vidění. Další digitální sály se začaly otevírat po celé ČR. To vyzdvihuje i Karel Coma: „Dnes je to celé jinak: natočíte film v HD na DSLR, doma sestříháte a obarvíte, dáte ho na VIMEO či na YouTube, máte stovky festivalů po celém

99 Digital movie camera DSLR [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z:

https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_movie_camera#DSLR

100 PAL je evropská televizní norma vysílání s nízkým počtem obrazových bodů 720 × 576, jejíž projekce je vhodná pro starší obrazovky typu CRT.

101 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

102 Dokumenty festivalu Cinema Open. Neveřejné. V archivu Impulsu Hradec Králové.

světě, které vás nestojí skoro nic, protože tam nemusíte posílat filmovou kopii nebo kazety, všechno se dá streamovat, posílat jako data, dnes je s kým soutěžit, je co promítat, lidé natáčejí videa po celém světě, a to každý den.“¹⁰³

7.8. Technický vývoj filmu

Jak je vidno, milníky v 20. i 21. století, které postupně napomohly rozmachu kvalitní filmové techniky, by se daly spočítat na prstech jedné ruky. Samozřejmě nelze je striktně vymezit, ovlivňovaly se navzájem, do hry vstupovaly i jiné faktory jako trh. Nechybělo málo a poslední kapitolou mohl být i 3D záznam videa, ale jak se naštěstí ukázalo, vypravěči příběhů se bez této moderní vyfikundace obešli a stalo se to pouze doménou mainstreamových komerčních titulů a domácího kina. V oblasti kinematografie, i nízkorozpočtové, nyní dochází k postupnému přecházení na 4K, které už však s ohledem na historii nepřináší tak razantní změny jako předchozí a zcela zásadní momenty. Již se nejedná o tak výrazný skok, jaký byl z opravdu tristního standardního rozlišení na plné HD.

V současné době je pestrá paleta nabídky zařízení těch nejkvalitnějších výrobců, přišla éra natáčení vysokorychlostními kamerami, éra miniaturních sportovních kamer, které umožňují kameru připevnit tam, kam to dříve nebylo možné, a potažmo natáčení ve vysoké kvalitě na mobilní telefony. Dobrá zpráva pro filmaře je, že výrobců zařízení přibývá, že se úplně jednoznačně neujaly kombinované přístroje, kterými lze fotit i natáčet. Výborná situace panuje i na poli příslušenství pro videokamery, pro stabilizační a pohybové mechanismy, a dokonce i pro osvětlovací techniku, kdy se zejména výrobky z čínské provenience dají pořídit za zlomek tehdejších cen. Objevují se i revoluční návrhy v podobě kamery s otevřeným kódem, což pokud se podaří, bude další velký milník pro nezávislou filmovou komunitu. Z dálky už vystrkuje růžky virtuální realita a počítačem generované filmy v předdefinovaném prostředí,¹⁰⁴ které dříve sloužilo jen pro herní design, avšak dnes

¹⁰³ Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

¹⁰⁴ Např. Unreal Engine od Epic Games.

umožňuje skloubit i svět filmového vyprávění. Nezávislý film tak má stále větší možnosti výběru formy a technických možností realizace.¹⁰⁵

8. Nezávislý filmu v USA

Pokud nahlédneme pro inspiraci do nejsvobodnější země filmové tvorby, za oceán, tam se filmaři odjakživa dělili na profesionální kinematografii, zastoupenou mocnou silou filmových studií jakožto komerčních subjektů, a na nezávislou filmovou tvorbu. To jsou ti, kteří dokázali vytvořit dílo mimo velké továrny na sny v Hollywoodu, často se zlomkem rozpočtu velkých filmů. Jejich filmy mnohdy měly jen festivalový život, aniž by kdy byly v distribuci. Hollywood sám momentálně prochází velkou obměnou a nátlakem tzv. low budgetových indie filmů.¹⁰⁶ Prozatím odolává, ale nemusí tomu být navěky. Digitalizace průmyslu a rostoucí popularita Video On Demand (VOD) může být jistou předzvěstí. A právě tam musíme hledat inspiraci. Nejde o to srovnávat dva nesrovnatelné světy, český a americký trh, ale o to, aby pod pojmem nezávislý byli zastoupeni vždy tvůrci, kteří si svou snahou a uměním dokázali na svůj snímek získat potřebný rozpočet k jeho realizaci a nikdo na ně neukazoval prstem jen proto, že nemají třeba filmové vzdělání či jejich filmový projekt není pod hlavičkou producenta či filmové společnosti. Naopak oni jsou ti, co mohli své filmy tvořit více méně svobodně se všemi klady i zápory.

Pro komparaci filmového terénu v tuzemských podmínkách je vhodné se podívat, co je vlastně míněno nezávislým filmem v zemi, kde stejnojmenné hnutí vzniklo. V USA se kapitola nezávislého filmu začala psát poté, co v roce 1908 byla ustanovena Motion Picture Patents Company, jež držela všechna práva na technologické patenty potřebné ke vzniku kinematografického díla (zařízení a filmovou surovinu) v čele s vlastníkem patentů vynálezcem Thomasem Alvou Edisonem. Až později se ukázalo, že šlo o kartelovou dohodu a snahu o monopol.¹⁰⁷ Díky přísným restrikcím této organizaci netrvalo dlouho a velký počet filmařů přesídlil do slunné Kalifornie, do Hollywoodu a začali pracovat s vlastními vyrobenými kamerami. Vymanili se platností patentů, obešli tím stanovené

105 Úvaha autora a redaktora portálu nezávislého filmu Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm. Použito se souhlasem portálu.

106 TZIOUMAKIS, Yannis. American independent cinema: An introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. ISBN online 9781474416832.

107 Dá se tu najít i jistá analogie se státním filmovým monopolem v tehdejším Československu. Jen s tím rozdílem, že čeští filmaři museli emigrovat. Viz Miroslav Janek, kapitola 4.1..

regule a začali svobodně pracovat, daleko od kontrolního dohledu majetnické korporace. Způsobilo to explozi svobodné filmové tvorby v USA. Postupem času se zrodil na půdě Hollywoodu studiový systém výroby kinematografických děl. Díky velkým výdělkům začala tvorba filmů připomínat tovární systém, a tak se i zde objevili nezávislí filmaři.¹⁰⁸

Ti se bohužel nestali součástí filmové produkční mašinérie a toužili po tom si ukousnout na trhu svou porci diváků. Hlavním iniciátorem v odmítnutí tohoto výrobního modelu byla společnost United Artist, kterou založili Mary Pickford, Douglas Fairbanks, Charles Chaplin a David Wark Griffith. Výsledkem dlouhodobého snažení a více či méně úspěšné produkce filmů bylo v roce 1941 založení další organizace SIMPP (Society of Motion Pictures Independent Producers), kterou měla na svědomí jména z United Artist a do které se přidala další zvučná jména jako Walt Disney, Orson Welles nebo Samuel Goldwyn. To v roce 1948 znamenalo definitivní konec zlatého studiového systému v Hollywoodu.

Úspěšná snaha SIMPP a technický pokrok v oblasti snímacích kamer znamenal, že po druhé světové válce v USA mohla jakákoliv osoba se zájmem o film natočit svůj vlastní film. Nezávislý film se začal profilovat jako nízkorozpočtový, často byly hledány nové směry v natáčení. To platilo i u tvůrců bez základních zkušeností, kteří začali s filmem i experimentovat. Najednou mohly vzniknout snímky, které nebyly závislé na konvenčním systému, mohly riskovat a prozkoumat nové možnosti. Ve státě New York, jenž se stal centrem nezávislého filmu, se začali shlukovat umělci, kteří upřednostňovali osobitý autorský vklad do filmu nad kreditem zábavnosti i výdělku a kritizovali komerční film za jeho stereotypnost, podbízivost, lacinost či morální škodlivost.¹⁰⁹

108 Opět analogie na současnou tovární výrobu v podobě České televize, která je v současnosti největším koproducentem českých filmů, navíc v partnerství se Státním fondem kinematografie může připomínat až kartelovou dohodu, která zastřešuje jistou úzkou skupinu podnikatelů v audiovizí. Viz kapitola 12.1 Státní fond kinematografie v nemilosti nezávislého filmu a kapitola 12.2 Médium veřejné služby, Česká televize, nepodporuje nezávislý film.

109 Podobnost s hnutím nezávislého filmu kolem portálu Unitedfilm a jeho nové vlny, rejstříku nových filmových tvůrců, kteří splňují náročná kritéria nezávislé filmové tvorby.

V 60. letech byla dokonce založena i nezisková organizace The Film-Maker's Cooperative, která se zaměřovala na svůj druh distribuce, spolupracovala s různými tvůrci a ze které vyšlo například mnoho zářivých osobností světového filmu jako Andy Warhol.¹¹⁰ Díky vynálezu a rozšíření televize v 60. letech došlo k odlivu diváků z kin. Aby si našli cestu zpátky, začalo být mnoho nezávislých filmařů zapojeno do projektu tzv. B filmů, jež byly často v ceně hlavních studiových filmů. Filmové společnosti tak relativně levně nabídly divákům dva filmy za cenu jednoho a slibovaly si nárůst návštěvnosti. Díky tématům, která velká studia ve svých filmech kvůli omezení přístupnosti a nařízeným morálním kodexům mít nemohla, specifikovaly se mnohé nové žánry, které charakterizovaly nízkorozpočtové filmy, zejména horory, například Rogera A. Romera. Promítaly se v zašlých původních jednosálových a už dávno opuštěných laciných kinech (grindhouse). Je známo, že ovlivnily pozdější hvězdy nezávislého filmu jako například Quentina Tarantina.¹¹¹

Následovala nová hollywoodská vlna a úspěchy nezávislých filmů, které najednou určovaly nové modely výdělků, pod kterými byly osobnosti jako Denis Hooper, George Lucas, Francis Ford Coppola nebo náš Miloš Forman. Po vlně uměleckých filmů Ingmara Bergmana přes hnutí „Cinema Transgression“, které experimentovalo s 8 mm filmem a videoartem, vedly snahy až k založení Sundance Institute a festivalu v Utahu,¹¹² který měl za cíl zpopularizovat a předvést potenciál nezávislých nízkorozpočtových filmů.¹¹³ Těmi prošly hvězdy jako Quentin Tarantino, Paul Thomas Anderson, Steven Soderbergh a definovaly tak nové směry kinematografie. Díky hnutí „indie“ studia pochopila tento směr

110 Analogie se založením nezávislého tvůrčího sdružení Unitedfilm v roce 2006 v Hradci Králové a nejprve jeho snahou o podporu výroby nezávislých filmů, později snahou o podporu formou komunitního informačního portálu nezávislého filmu, festivalu a filmového kanálu. Mj. jedná se i o první známý neziskový subjekt, který se zaměřuje i na výrobu filmů v České republice. Např. v roce 2010 jejich snímek *Nepřítelem osudu* odkoupila Česká televize. Ministerstvo vnitra v roce 2005 nechtělo povolit vznik této organizaci, kvůli jednomu z hlavních posláních výroby audio-vizuálních děl, neboť bylo podle nich natáčení filmu definováno jen živnostenským zákonem. Ukázalo se tak, že v praxi neumí platná legislativa nezávislý film s nekomerčním charakterem uchopit.

111 Dnes je podobná situace v USA, kde se otevřely nové služby na bázi VOD, jenž otevírají trh pro novou nezávislou tvorbu. Společnosti nakupují levné filmy, dokumenty a seriály. V ČR zatím nefunkční model.

112 V roce 2016 na jmenovaném festivalu zvítězil český nezávislý tvůrce Ondřej Hudeček se snímkem *Furiant*. Média jej prezentovala jako studentský film, přestože šlo o nezávislý film, na který drží práva Ondřej Hudeček. FAMU snímek jen částečně koprodukovala. Více: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/373-furiant-na-sundance-uspech-nezavisleho-filmu>.

113 Se stejným ideálem byl založen v roce 2010 první festival svého druhu pro český nezávislý film v Hradci Králové. Na 10. ročníku v roce 2019 už věnoval vítěznému snímku finanční podporu ve výši 25 tisíc Kč a rozdál 15 tisíc Kč na zapůjčení filmové techniky. Vítězný snímek byl označen titulem v anketě nezávislý film roku, vyšel na obálce ročenky, byla mu zajištěna recenze a publicita skrze interview a články na portále Unitedfilm.

tvorby a začala se vytvářet pomocná studia ke vzniku těchto filmů jako Sony Pictures Classics, Fox Searchlight Pictures a další.

Díky zvýšení dostupnosti filmového vybavení existuje tisíce malých produkcí nezávislého filmu, které nepotřebují velké společnosti. Toto všechno má za následek zvýšení popularity a svobody filmové tvorby. Za oceánem a nejen tam je mnoho tvůrců, kteří chodí do běžné práce a nabízejí studiím či produkcím své scénáře a sní o tom, že jednou dostanou finanční obnos jako rozpočet na tvorbu svého nezávislého filmu.¹¹⁴ Tato snaha vede i k opětovné popularizaci krátkých filmů a festivalů krátkých filmů. A tím, že nová digitální forma distribuce otevírá nové možnosti, bude se tento trend jistě posilovat a přinese opět výrazný odklon jinam, tak jako se to stalo v historii nezávislého filmu již několikrát.¹¹⁵

Ve vyspělých evropských zemích platí, že je nezávislý film vhodnou alternativou ke komerčnímu proudu, v zemích bývalého socialistického bloku je situace podobně nekoncepčně uchopená jako u nás.¹¹⁶

9. Definice a účel českého nezávislého filmu

Jak dnes obecně rozlišujeme film podle svého původu vzniku? Stejně jako je u filmu nemožné změřit stupeň umělecké kvality, nejde vždy přesně určit stupeň jeho profesionality, či naopak do jaké míry je vlastně nezávislý, tudíž do jaké míry vděčí někomu za svůj vznik.

Nezávislý film by v našem případě měl znamenat více autorský, tj. že jeho hlavní autor (u filmů je považován za autora režisér) rozhodl o uměleckém stylu filmu zcela svobodně, dle svého přesvědčení a nehledal cesty k uměleckému kompromisu, jako to mnohdy činí pod tlakem producentů profesionální tvůrci. Nebereme nyní v potaz ekonomický faktor, který bude vždy u této kategorii činit tvůrcům omezení. Nezávislý film musí spíše přizpůsobit

114 Stejná situace panuje i u českých nezávislých tvůrců, kteří marně hledají zdroj financování. Volají po otevření Státního fondu kinematografie v méně byrokraticky a garančně zatěžující výzvě. Zatím tak využívají pouze sbírky veřejné podpory – tzv. crowdfunding, kde už nečekaně těžší finanční zdroje i komerční tituly s podporou zmiňovaných organizací.

115 TZIOUMAKIS, Yannis. American independent cinema: An introduction. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. ISBN online 9781474416832.

116 Zkušenosti autora Ondřej Krejcar a jeho redaktorských kolegů z portálu nezávislého filmu v článkách se zástupci turecké, italské, dánské, švédské, norské, polské, maltské, britské a další kinematografie.

látku ekonomickým možnostem tvorby. Hlavní kritérium tedy zůstává, zda je film buď komerční, vznikl za účelem zisku, či naopak nekomerční, kde je posuzována jeho vyšší umělecká kvalita. Státní fond kinematografie rozeznává termín kulturně náročné dílo, uvědomuje si problematičnost jeho financování a výše příspěvku může dosáhnout až 90 % rozpočtu. To je hodně blízká formulace nezávislému nekomerčnímu filmu.¹¹⁷

Hlavní iniciativou změny v oblasti definování uměleckého směru filmových tvůrců u nás je jejich dostatečná kategorizace a přizpůsobení výstupů pro jednotlivé kategorie podpory na různých úrovních. Vycházet se musí z mapování tvůrčího podhoubí na základní rovině, ryze začátečnické, která je nejbližší dřívějším amatérským zvyklostem a hned poté mapováním kategorie školních filmů. Nad toto je nutné definovat kategorii nezávislých nekomerčních filmů. Tuto kategorii je nutno zpopularizovat a zajistit jí zázemí minimálně na úrovni krajů. Mělo by se zabránit zbytečné duplicitě podpory pro školní a studentské filmy, které nezapadají do režimu ochotnické, nezávislé, či neprofesionální kultury a jež využívají výhody svých zřizovatelů. Musí dojít k definování nové úrovně klání, která má nejbližší k definici nezávislého filmu.

Tato kategorie je důležitá i do budoucna, aby začala být akceptována ministerstvem kultury. Dnešní nezávislý filmař nemá téměř reálnou šanci na podporu od fondu, nemá šanci na zapůjčení techniky jako studenti filmových škol a musí se prodírat sítím amatérských soutěží, které jeho film v konečném důsledku spíše devalvují a setkávají se s negativním přístupem veřejnosti a hlavně médií. Přitom ti nejlepší z pokročilé kategorie nezávislých filmů by se jednou mohli profilovat jako hybatelé nekomerčního proudu kinematografie, mohli by dosáhnout vysokých uměleckých úspěchů ve světě, propagovat kraj, odkud pochází, zemi, v které žijí. K tomu však se jim musí vytvořit zázemí, z kterého se zrodí komunita, která bude nově chápat postavení nekomerčního, nezávislého filmu v souvislosti s demokratickým uspořádáním státu, s možnostmi volného trhu.

117 STÁTNÍ FOND KINEMATOGRAFIE (2012): Průvodce kvalitního žadatele
Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/vyzvy/pruvodce-kvalitniho-zadatele.pdf>.

Knižní zdroje o nezávislém filmu v ČR neexistují.¹¹⁸ Podívejme se alespoň, co nám o nezávislém filmu v současnosti prozrazuje anglická verze Wikipedie:

Nezávislý film je ve výsledku dílo odpovídající profesionální produkci v hraném filmu, často je částečně či celý vytvořen mimo hlavní studiový systém. Povětšinou bývá produkován a distribuován nezávislou společností. Nezávislé filmy jsou často diskutabilní ohledně svého obsahu a stylu, kterým se ubírají a jak filmaři vtiskují svůj osobní autorský pohled do jejich realizace. Obvykle, není to však pravidlem, jsou nezávislé filmy vytvořeny se značně nižším rozpočtem než hlavní studiové filmy. Obecně je marketing těchto snímků značně omezen limitovanými možnostmi uvedení, ale může mít i celosvětovou kampaň. Nezávislý film je obvykle promítán v místních, národních či mezinárodních filmových festivalech před distribucí. Nezávislý film může konkurovat hlavní komerční filmové produkci, jestliže je podpořen a distribuován.¹¹⁹

V zájmu této kategorie na našem území bude na prvním místě její popularizace, přilákání diváků a zatraktivnění pro potencionální partnery, bez kterých se ani nízkorozpočtová tvorba neobejde. V druhé řadě je nutné získat podporu financování od státu, nejlépe formou grantového schématu pro nezávislou a nekomerční kinematografii, logicky nejspíše umístěnou pod výše zmiňovaným fondem. Aby se nový prostor nezávislého filmu nestal uzavřený, je nutné ho nediskriminovat žádným požadavkem na filmové vzdělání, nevykloučovat však ani tvůrce i s nejvyšším filmovým vzděláním, pokud bude jeho cílem natočit nekomerční nezávislý film.¹²⁰

Tudíž hlavním vodítkem pro definici nezávislého nekomerčního filmu by mělo být to, že musí být zajištěn neziskový charakter díla. Snímek tedy není realizován za účelem zisku,

118 Dle zadané studijní rešerše č. 012/2019 odd. IRS SVK Hradec Králové.

119 Independent film [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Independent_film&oldid=940037806.

120 V praxi existují případy, kdy si profesionální pracovník natočí pro vlastní potřebu svobodný film podle svého mínění a za své finanční prostředky. Většinou jde o motivaci pracovat svobodně, které se u profesionálního filmu nedostává.

v jeho dosažení mu však v případě nesporných uměleckých kvalit nesmí být bráněno a může být uveden v běžné komerční distribuci nebo s ním může být dále formou licenčních smluv obchodováno.¹²¹ Koproducentem nesmí být více jak z poloviny soukromá filmová společnost, nýbrž jen fyzická osoba či neziskový subjekt. Snímek by neměl obsahovat skrytou reklamu (product placement), může však mít své sponzory.

Festival Cinema Open definuje nezávislý film s nekomerčním charakterem¹²² formou desatera:

„Nezávislý film je:

SVOBODA

Vzniká svobodně dle představy tvůrců, nevzniká na objednávku.

LÁSKA K TVORBĚ

Vyniká vztahem k látce, autorským přístupem, kreativitou, invencí a odvahou.

UMĚNÍ

Přináší intenzivní umělecké uspokojení tvůrcům i divákům, při jeho tvorbě panuje přátelská tvůrčí atmosféra bez stupňů nadřazenosti a podřízenosti.

VLASTNÍ KONTROLA

Tvůrce drží autorská práva k filmu. Finanční prostředky si hledá sám, nikdo mu je nepřiděluje, užití snímku se neomezuje žádnou platbou.

BEZ ZÁVISLOSTI

Nevděčí nikomu za svůj vznik a ani do něho nezasahuje žádná další strana (poskytovatel dotace, producent, koproducent).

S PROFESIONÁLNÍM PŘÍSTUPEM

Dává divákovi základní záruky o složkách výroby (bude ho dobře vidět a slyšet). Může využívat služeb profesionálů a ty si pronajímat.

121 Zde jde o významný rozdíl oproti amatérskému filmu v minulosti i v současnosti. Tehdy nebylo možné s právy amatérského filmu nakládat, dnes zase amatérský film často nemá smluvní podklady (uzavřené smlouvy o uměleckém výkonu, hudební licence, softwarové licence apod.).

122 V roce 2019 jsem hesla o 10 bodech zpracovával pro externí PR agenturu festivalu.

NEKOMERČNÍ ZÁMĚR

Nepodřizuje se kalkulacím výdělku, neočekává finanční návratnost, neuvádí se v multikinech s předraženým popkornem a neobsahuje skrytou reklamu. Tvůrce film dělá ve volném čase, není to součástí jeho obživy.

LEVNĚ A EFEKTIVNĚ

Netrpí nekonečnými prostoji, plýtváním finančních prostředků, manýry hvězd, pracuje s dobrými herci i s neherci, se známými i neznámými. Drahé služby nahrazuje sponzorstvím nebo dobrovolnickou prací.

PRADVIVĚ A BEZ PŘÍKRAS

Nekupuje si pozornost od médií, recenzentů, novinářů, festivalů. Snaží se zaujmout jen uměleckou kvalitou a ne obchodními praktikami.

LEGITIMNĚ

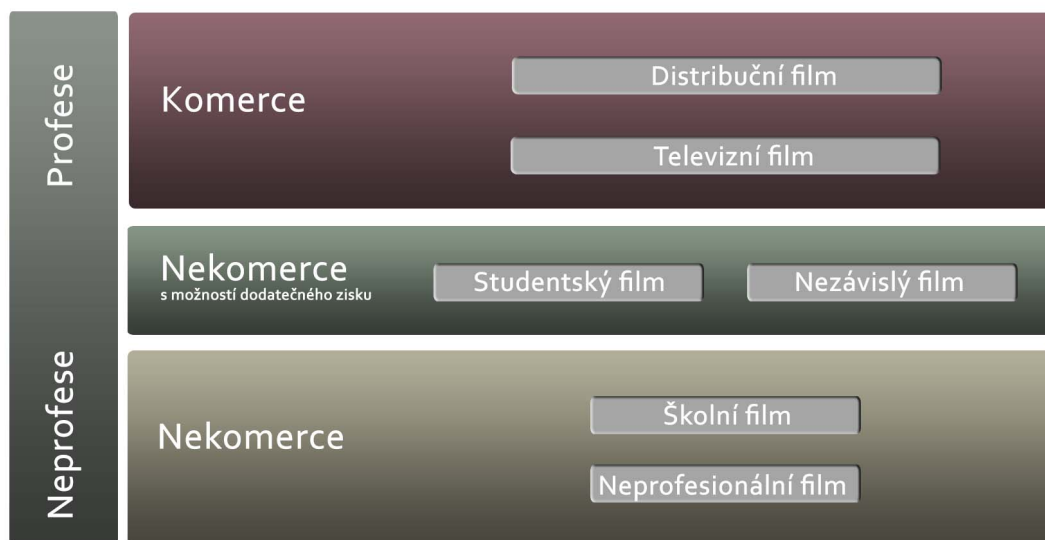
Neporušuje zákony v postprodukci, v hudbě, využívá legální nebo bezplatné licence ve výrobních postupech, využívá autorskou hudbu a bezplatné licence, je možné další nakládání s jeho licencí (má všechny složky ošetřené).¹²³

10. Kategorie a hierarchie kinematografie

Se všemi zmiňovanými aspekty je nutno přihlédnout k nové kategorizaci a hierarchii české kinematografie. Základní kategorií musí být jednoznačně neprofesionální film, který zastřeší veškerou vstupní kvalitu a může pojmout i kategorii školních filmů. Poté musí následovat střední proud, čili kategorie nezávislého filmu, jakožto kategorie vyprofilovaná pro nejpokročilejší a nejambicióznější filmaře z tábora ne-profese a jež by měla být částečně i napojena na film profesionální. Vedle toho žije paralelně kategorie studentský film a po něm již následuje špička ledovce, jímž je už jen ryze profesionální kinematografie.

123 Cinema Open, festival nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-21]. Dostupné z: <http://www.cinemaopen.cz>.

Obrázek č. 1: Rozdělení současného terénu kinematografie.¹²⁴

¹²⁴ Rozdělení pracuje s členěním na profesní a neprofesní atributy a na komerční a nekomerční charakter díla. Nezávislý film v ČR stojí nejčastěji na středech obou os.

KATEGORIE NE-PROFESE

Předpokládá se zde tzv. profesní nezpůsobilost, ne ovšem v negativním slova smyslu, pouze ve smyslu nekvalifikovanosti umělců.

Kategorie neprofesionálních filmů

Tato kategorie se považuje za vstupní síto pro všechny věkové kategorie a úrovně uměleckých kvalit. Jejím účelem je zejména podat potřebnou osvětu a motivovat nejschopnější tvůrce do přestupu do další kategorie, ať již studentských či nezávislých filmů. Hlavní prioritou je tuto kategorii monitorovat, apelovat na zachování jejího výstupu pro archivační a badatelské účely, zajišťovat pro ni celostátní soutěž s rozborovými semináři, tj. základní zpětnou vazbou, nutnou pro správný vývoj tvůrců a připravovat vzdělávací akce.

U této kategorie se předpokládá užívání práv k hudebním, zvukovým či jiným audiovizuálním záznamům, které musí být ošetřeny formou licence pro oblast neprofesionálního umění. Tato kategorie se svým způsobem postupně etabluje a snaží se nahradit tu amatérskou, bohužel však velmi nekonceptně. Jsou to filmy všech tvůrců bez filmového vzdělání, tvůrců, kteří nejsou profesionály (ani OSVČ) v oblasti audiovize.

Kategorie školních filmů

Práce všech školských zařízení a přidružených subjektů, které nejsou primárně oborově zaměřeny na filmovou tvorbu, většinou pod vedením pedagoga, jenž nemá v oboru praxi ani vzdělání, škola nedisponuje profesionálním vybavením. Například výsledek prací v rámci nepovinného předmětu filmová výchova či z jiných předmětů (povětšinou informatiky, českého jazyka apod.). U této kategorie se předpokládá užívání práv k hudebním, zvukovým, či jiným audiovizuálním záznamům, které musí být ošetřeny formou licence pro oblast neprofesionálního umění. Tuto kategorii filmový terén doposud nezahrnoval, často slučoval se studentskými filmy, což jsou dvě neměřitelné soustavy, díla filmových škol a díla škol s jiným zaměřením. Neměla by být zahrnuta do aktivit spojených

s neprofesionální kulturou, spadá pod programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Práva k dílu vlastní škola.

KATEGORIE NEKOMERCE

Předpokládá se zde neziskový charakter díla.

Kategorie studentských filmů

Tato kategorie zahrnuje práce studentů filmových škol pod odborným metodickým vedením vzdělaných pedagogů či lidí z oboru, kteří disponují možností práce s profesionálním vybavením. U těchto filmů je většinou zachován charakter neziskového díla, tudíž by bylo žádoucí, aby tento druh filmu byl měřitelný s nezávislým filmem. Autor, potažmo škola, musí mít vypořádána autorská práva k filmu standardním způsobem, tj. tak aby byla držitelem všech práv k dílu, či byla držitelem licence minimálně na území ČR. Tato kategorie by však neměla být zahrnuta do podpory aktivit neprofesionální kultury, spadá pod programy Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Práva k dílu vlastní škola.

Kategorie nezávislých filmů

Do této kategorie spadají všichni tvůrci, kteří chtějí svobodně a za neziskovým účelem vytvořit filmové dílo. Není to film vytvořený na zakázku, nikdo není objednavatelem. Primárním cílem je dosažení uměleckého výsledku bez zřetele na to, jakým životem si film po dokončení bude žít. Nevylučuje se přitom možnost plánovaného či dodatečného honoráře tvůrců, v případě vysokých uměleckých kvalit, které by měly šanci pro větší distribuci. Započítávají se do toho licenční odměny, odměny za ceny na festivalech. Tvůrci nezávislého filmu mohou být i lidé vzdělaní v oboru, mohou to být i částeční profesionálové či bývalí profesionálové. Neměli by to být lidé, kteří spadají primárně do kategorie profesionálních filmů, pokud jsou jejich snímky realizovány za účelem dosažení zisku, tj. OSVČ a obchodní subjekty.

Nezávislý film může mít i svou ryze komerční větev. Snímky jsou tvořeny primárně s vidinou zisku, připravují se účelně pro vyjednané trhy či platformy. Ty však nejsou tématem této práce, neboť vykazují řadu podobností (pozitivních i negativních) s profesionální komerční tvorbou.

Návrh na vymezení autorství nezávislého nekomerčního filmu:

Autorem nezávislého filmu může být jakýkoliv občan či cizinec žijící trvale na území ČR, může to být student filmové školy, jehož film není součástí filmového vzdělání a nepodporuje ho přímo škola, absolvent profesního kurzu, krátkodobého vzdělávacího kurzu, může to být profesionál, jenž tento film tvoří mimo svého zaměstnavatele, ne však na základě živnostenského oprávnění jako OSVČ jako hlavní činnost v oblasti audiovizu. Jako dílo nezávislého filmu nesmí být to, které je stanoveno živnostenským zákonem pro oblast podnikání. Autorem nezávislého filmu může být právnická osoba neziskové povahy, nebo OSVČ ve vedlejší činnosti podnikání. Aby autor splňoval kritéria nezávislého nekomerčního filmu a případné podpory, musí mít vypořádána autorská práva k filmu standardním způsobem, tj. aby byl držitelem všech práv k dílu, či byl držitelem licence minimálně na území ČR. Stejně jako obchodní subjekty, které náleží auditu kontrolních institucí (finanční úřad, správa sociálního zabezpečení), musí autor nezávislého filmu prokázat licencování nástrojů a prostředků, které mu pomohly ke vzniku audiovizuálního díla. Zejména se jedná o technické řetězce zpracovávání (hardware, software), nebo ho musí mít smluvně zajištěno smlouvou o spolupráci se subjektem, který tyto nástroje a prostředky má ve vlastnictví. Autor by měl mít uzavřené smluvně výkony ostatních umělců v díle a vést si rozpočet filmu, či další evidence, které může předložit kontrolním orgánům poskytovatele podpory.

KATEGORIE PROFESE A KOMERCE

Předpokládá se zde odborná kvalifikace umělců a díla tvořená za účelem dosažením zisku.

Kategorie profesionálních filmů (distribuční a televizní film)

Tato kategorie je jasně definována činovníky, kteří jsou honorováni za svoje služby v oblasti filmu. Kategorie je svébytná, řízená trhem a částečně podporovaná státem, Státním fondem kinematografie nebo Českou televizí. Díla často využívají dalších národních či nadnárodních fondů a podporují je i komerční mediální skupiny. Kategorie se rozlišuje podle způsobu zacílení, tj. uvedení v kinech, televizi nebo jejich streamovacích alternativách. Co do výkonu služeb sem spadají zejména absolventi filmových škol, přestože činnost nevykonávají jako hlavní činnost, pracovníci televizí, regionálních studií, živnostníci, majitelé firem zaměřených na audiovizuální tvorbu. Oblast nespadá pod možnosti podpory pro neprofesionální aktivity.

Určit původ a zacílení snímku je někdy velmi komplikované. Navrhované členění je pouze jakousi orientační mapou. Praxe ukázala, že někdy dochází k prolínáním všech oblastí, ať už záměrně či přirozeně. Ve sporných případech je pak na tvůrcích, která oblast je pro užití jejich díla nejvhodnější. Rozčlenění je však důležité z hlediska rovné soutěže, z hlediska rovného uspořádání dotačních titulů a přizpůsobení adekvátní podpory pro jednotlivé filmy.

Tím, že se odliší nekomerční nezávislý proud tuzemské kinematografie a bude se pracovat na jeho vymezení, však problematika nekončí. Bude nutné přesvědčit stát, respektive Ministerstvo kultury České republiky, aby vytvořilo program pro jeho podporu. Nejvíce se nabízí umístění takového programu pod Státní fond kinematografie. Pokud budeme vycházet z koncepce MK ČR pro podporu filmového průmyslu 2011–2016, zjistíme, že přesně tato kategorie by měla být i tímto fondem podporována. S pojmem nezávislý film text pracuje, zajisté však za pominutí přízviska neziskového. „Pokud má stát podporovat nezávislou filmovou tvorbu, stejně tak jako ostatní evropské státy, měl by mít větší kontrolu nad rozpočty filmů, které jsou podporovány. Je třeba si uvědomit, že by mělo jít o podporu nezávislé filmové tvorby, nikoli nezávislých producentů jako firem. I tato

skutečnost je dalším argumentem pro nový transparentní návrh zákona o kinematografii,¹²⁵ zní z koncepce. „Problematická je distribuce nekomerčních žánrů (krátký, animovaný a dokumentární film), které si na rozdíl od hraných filmů distribucí zpravidla nevydělají ani na distribuční náklady (výroba komerčních DVD, výroba filmové kopie).“¹²⁶ Dále i ministerstvo přiznává: „V současné době neexistuje systémová podpora těchto nekomerčních žánrů a není zcela jasně definováno, do jaké míry je systémové distribuci těchto žánrů podporovat.“¹²⁷

Je nesporné, že i tvorba nezávislé nekomerční, povětšinou nízkorozpočtové tvorby by měla spadat pod fond a že u ní bude v budoucnu, stejně jako v případě profesionální kinematografie, rozhodovat kredit žadatele a autora projektu, jenž bude mít vliv na výši podpory z tajného hlasování členů rady. Logicky by měl mít v radě zastoupení i člověk znalý a odborně formovaný kategorií nezávislého filmu. Je jasné, že podmínky pro žadatele musí být v mnoha směrech poupraveny. Například by se neměla vyžadovat povinná minimální distribuce, měl by být do poměru financování vložen i vklad dobrovolnické práce, stejně tak dary či sponzorské služby. No a v konečném bodě by měla být definována forma kontroly a vedení rozpočtu v případě občanů ČR, kteří nespádají pod živnostenský ani obchodní zákoník.

Stejně tak i médium veřejné služby, Česká televize, která podporuje vznik českých filmů a koprodukuje je, by měla tuto kategorii vzít v potaz. Měla by otevřít brány i této kategorii v tzv. outsourcingu některých pořadů (hlavně dokumenty, portréty, povídky), či minimálně dávat prostor těmto filmům ve svém vysílání, stejně jak tomu je v případě studentských filmů. Částečně by měla spolupracovat i při vzdělávání těchto tvůrců, stejně tak i Akademie múzických umění, katedra filmu (FAMU), která by neměla slepě přehlížet snahy a vývoj umělců, kteří nejsou pod jejím přímým vzdělávacím dopadem a některé věci volného terénu vzít na zřetel.¹²⁸

125 MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY (2010): Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011–2016 Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/strategie-konkurenceschopnosti-ceskeho-filmoveho-prumyslu-2011-2016_1-1552.pdf.

126 Tamtéž.

127 Tamtéž.

128 Například reflektování proudu nezávislého filmu, viz zkušenosti Karla Comy v kapitole 6.1.

Obrázek č. 2: Rozdíly ve financování kinematografického (myšleno distribučního) a nezávislého díla

10.1. Novináři znají jen mainstream: Štěpán Etrych

Úspěšné komediální tituly nezávislého filmového tvůrce Štěpána Etrycha obletěly festivaly po celém světě. Patří mezi přemýšlivou režisérskou osobnost, žije se jako novinář, několik let psal o filmu, a tak zná pohled z obou stran. Rozhodně má k nezávislému filmu co říct. „Mimo mainstream tady filmová branže v podstatě bere v potaz jen filmy z filmových škol. Třeba festival Prague Shorts, což organizuje pořadatel karlovarského festivalu. Tam českou sekci sestavili výhradně z takových filmů. A o tom, že se tady takhle na nezávislý film pohlíží, svědčí třeba i Český lev. Je tam kategorie pro studentské filmy, ale pro nezávislé ne.¹²⁹ Zato venku je to jinak, třeba v Británii mají přímo British Independent Film Awards, tedy takový Lev pro nezávislé filmaře,¹³⁰ uvádí. A kde je tedy ten hlavní problém u žurnalistů? „Podle mě většina žije jen těmi filmy, které vidí na novinářských projekcích, organizovaných distributory. To je jejich svět a za jeho hranice se myslím nevydává skoro nikdo. Já jsem o filmu psal pět let a také jsem se v té době o nezávislý film nezajímal. O tom, že filmoví novináři uznávají v podstatě jen mainstreamovou tvorbu, dokonale svědčí Ceny české filmové kritiky. Ceny a nominace tam dostávají vesměs ty stejné filmy, jaké oceňují na Českém lvu akademici, což jsou v drtivé většině lidé z filmové branže,¹³¹ potvrzuje stav úspěšný tvůrce.

11. Budoucnost kinematografie

„Kinematografie je nejenom kulturní hodnotou, ale je i zdrojem historických a současných informací o naší společnosti, poskytuje komplexní svědectví historické a sociologické, svědectví o kulturní identitě státu a rozmanitosti jeho obyvatel. Je významným prostředkem, který umožňuje poznávat minulost i současnost a vzdělávací formou výchovně působit nejen na mladou generaci.“¹³² Úkolem všech aktérů okolo kinematografie

129 Anketa Český lev přidala později novou kategorii, a to televizní seriál. Nezávislý film je stále přehlížen.

130 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

131 Tamtéž.

132 MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY (2010): Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011–2016 Dostupné z:

https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/strategie-konkurenceschopnosti-ceskeho-filmoveho-prumyslu-2011-2016_1-1552.pdf.

by měla být snaha o zajištění podpory všech stupňů tvorby, od podhoubí až po nejvyšší tvůrčí úroveň. Úskalí je v současné době o to větší, neboť klesá kredit českého filmu a je i v ohrožení vyšších forem zábavního průmyslu.

Jedním z faktů je, že staré mechanismy ve filmové a případně televizní praxi jsou překonané. Pokles návštěvnosti kin je znatelný, sledovanost filmů v TV se rapidně snižuje. Vládne tzv. „mainstreamová“, tj. komerční tvorba a vše se nejvíce projevuje u mladé a nejmladší generace, která se odvrací od archaického pasivního televizního konzumního stylu. To se týká i ekonomických aspektů české kinematografie, které jsou na hraně únosnosti a velmi riskantní pro investory. Málokterý film dokáže po všech velkých odlivech financí koproducentům, distributorům a provozovatelům kin zůstat s dostatečným ziskem, který by bylo možné zainvestovat do toho příštího. Skepticky dnes na českou tvorbu pohlíží Tomáš Vorel: „Jak už jsem řekl, tato doba je pro kinematografii děsivá. Každý diletant může točit na foťák nebo na mobil. Filmy pak vypadají jako rozhlasové hry nebo televizní inscenace. Zcela se vytrácí magické vyprávění obrazem, výtvarnost filmu, hloubka prostoru. Proti těmto „režisérům“ se lze bránit jedině tak, že kino prostě jeho film nevezme a nepromítá. Protože každý hnusný film devastuje vkus diváků a globálně odrazuje chodit do kina.“¹³³ V pesimistické vyhlídce pokračuje i nezávislý režisér Lukáš Koláček: „Jsme na rozcestí a je dost možné, že do několika let se české filmy natáčet nebudou vůbec, či budou stále méně kvalitní a staneme se jen servisní firmou pro cizí produkce a naši nejlepší kameramani, zvukaři, kaskadéři, jazykově vybavení herci... budou v našich ateliérech točit za cizí peníze zahraniční filmy.“¹³⁴

Nikdo nedokáže odhadnout budoucnost, je však důležité si s ohledem na historii představit směr, jakým se může filmová tvorba vyvíjet. Jisté je, že v dnešní době si na nedostatek formy stěžovat nelze. Naopak svět je jí přesycen. Kinematografie a její vynález se postupně zakořenil do mnoha druhů, často ryze komerční nebo bezduché zábavy (videohry, reklama, web). A nemusí to být hned špatně. „Řemeslo stejně vede jen k rutině a falši a kvalita

133 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/170-mohl-jsem-tocit-v-hollywoodu-ale-musel-bych-se-preorientovat-rika-reziser-vorel>.

134 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

kinematografie je velmi efemérní pojem. Třeba to povede ke vzniku něčeho lepšího než celá kinematografie,¹³⁵ zamýšlí se režisér Radim Špaček.

Internetová síť, nejenže sama o sobě je svobodným nástrojem, je i zatím prostorem k porušování autorských práv, na kterých tratí zejména výrobci hudebních a audiovizuálních obsahů a vede smýšlení lidí k představě, že filmy jsou zdarma a všem přístupné. „Došlo to tak daleko, že jsme hned druhý den, co vyšlo naše DVD, měli klon na Uložtu. Jenže jak přišla krize a trh se nasýtil, došlo k situaci, že bylo více stažených filmů než prodaných, a to už byl problém,¹³⁶ objasňuje vlastní zkušenost Karel Coma a pokračuje: „Přijde mi komické, když vidím Českou protipirátskou unii, jak se bije v prsa, že dopadla nějakého chudáka, co si stáhl pár obalů a vyvěsil je na svých stránkách, zatímco Uložto a podobné servery to dělají ve velkém 24 hodin denně.“¹³⁷ To stejné platí pro výrobce duševního vlastnictví, zejména softwaru, bez kterého se v době digitální technologie neobejde žádný z tvůrců. Zároveň sama světová interaktivní síť o sobě trpí fenoménem, že cokoliv je natočeno, je bez ostychu zveřejněno a pro všechny. A tím vzniká něco, co tu ještě nebylo. Nekonečné archivy obsahu, videa, z kterého se stává spíše užitečný prostředek k rychlému sdělení informací. „Je tedy potřeba rozdělit filmy na ty amatérské, které ať se prezentují na YouTube a podobných sítích, a na filmy nezávislé, které jsou natáčeny s rozmyslem a nějakým cílem a těm je potřeba najít odpovídající nedehtonující distribuční kanál,¹³⁸ má jasno filmař Radek Hochman, který jako první v ČR postprodukoval snímek na bázi svobodného softwaru.¹³⁹

Stejně jako prošlo krizí divadlo či fotografie před vynálezem filmu, tak i původní kinematografie tuto revoluci přežije. Jediné, co tedy bude v procesu neustálé transformace, je forma, jak se umělecké poselství k člověku dostane. A údělem sofistikované a kulturně vyzrálé společnosti je tyto nové tvůrce hledat, opatrovat a dopřát jim rozvoj a svobodnou

135 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/6-radim-spacek>.

136 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

137 Tamtéž.

138 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/367-radek-hochman-nezavislych-filmu-by-bylo-vice-a-kvalitnejsich-kdyby-mely-svou-podporu>.

139 Osud z komiksu, r.v. 2013, režie: Radek Hochman.

tvorbu. U nás už může tvořit film opravdu každý ve svobodném hnutí nezávislého filmu. „Druhý důvod, proč by měla tato kategorie vzniknout je ten, aby tyto tvůrce bral konečně někdo vážně, aby vznikla těmto tvůrcům nějaká podpora - nemusí být hned finančního rázu (i když se to nevylučuje), aby autoři získali lepší vyjednávací pozici pro uplatnění svých snímků buď v televizi, kinodistribuci či jiných tomu odpovídajících platformách,“¹⁴⁰ motivuje tvůrce Radek Hochman.

Hlavní úkoly pro nezávislý film do budoucna jsou zejména popularizace oboru, získání adekvátní prestiže a jména u veřejnosti, zajištění konkurenceschopnosti českých filmařů se zahraničními tvůrci, snaha o napojení na profesionální kinematografii, transparentnost použití autorských práv a duševního vlastnictví, distribuční kanály.

11.1. Český nezávislý film není oxymóron: Kamil Fila

Mezi českými publicisty se před časem objevil energický a neortodoxní filmový kritik, který vzbuzuje respekt svými názory. Řeč je o Kamilu Filovi, který pracuje hlavně jako filmový novinář, pedagog a přednášející. Vystudoval teorii filmu na vysoké škole v Brně a byl i hostem festivalu nezávislých filmů Cinema Open v Hradci Králové. „Český nezávislý film není úplný oxymóron ani holou nemožností,“¹⁴¹ prohlašuje. „Dělení umělců na amatéry a profesionály podle mě nesouvisí s dělením mainstreamového a nezávislého filmu, nedá se to nějak analogicky překlápat. Amatérský film je v podstatě samostatná instituce, jejíž autoři nepředpokládají, že své filmy dostanou k širšímu publiku,“¹⁴² potvrzuje i on argument z předchozích kapitol. V otázce vzdělání filmaře poukazuje na obě možnosti. „Spoustu vynikajících filmů udělali samouci, nebo lidé, kteří filmovou školu nedokončili. Jejich nekonformnost bývá přínosem (i když z toho nejde dělat pravidlo).“¹⁴³

Kamil Fila od sebe odlišuje žánrovou a umělecky náročnou tvorbu. „Když to velmi hrubě zjednoduším – pro natáčení žánrových filmů musíte mít hlavně „nakoukáno“, být chodící databáze, abyste byli schopni z největší části dodržovat žánrová pravidla, a z menší,

140 Tamtéž.

141 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

142 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

143 Tamtéž.

kreativnější části si s těmito pravidly hrát. Jestli získáte know-how rovněž ve škole, nebo jen jako samouci, není podstatné.“¹⁴⁴ Rozdíl vidí u náročnější tvorby, kde předpokládá nabyté zkušenosti. „U umělecky zaměřených filmů je situace odlišná. Pro natáčení uměleckých filmů musíte mít hlavně něco odžito, projít si nějakou zásadní formující zkušeností, mít potřebu něco nebanálního nebanálním způsobem sdělit. Snad moc nepřeháním, že pro natočení výjimečného uměleckého filmu musíte být výjimečná osobnost.“¹⁴⁵

12. Nezávislý film v praxi

Jak už bylo avizováno, v roce 2014 jsem se pokusil navrhnout kategorii nezávislého filmu pro nekomerční filmový terén. Praktickou stránku pro podporu a rozvoj nezávislého filmu v České republice jsem postavil na třech pilířích. Jedná se o komunitní on-line portál, filmový kanál a festival nezávislého filmu. Výhodou tohoto systému je vzájemná filiace a koheze, díky které dochází ke kompletní péči autorů, jejich děl, popularizaci a rozvoji.

Nezávislý film tak zapouští své kořeny v Česku. Deklaruje to již desátý ročník festivalu nezávislých filmů Cinema Open, který rozdává nejlepšímu filmu 25 000 Kč a představil stovky filmů pro tisíce diváků.¹⁴⁶ Už pět let je v činnosti portál nezávislého filmu Unitedfilm, jenž kontinuálně mapuje a propojuje ideály nezávislého filmu z celého světa s naší tuzemskou scénou, a který právě na festivalu v Hradci Králové křtili kmotři Jan Hřebejk a Petr Jarchovský.¹⁴⁷ Posléze tu máme tříletý kanál Vortex, který centralizuje nezávislou tvorbu na internetu a obsahuje přes sto filmů z nejlepší tuzemské nezávislé tvorby.¹⁴⁸

Další výstupy projektu jsou už nyní hmatatelné. Za dobu své činnosti bylo vydáno na 3 tisíce tištěných ročenek s vlastním komiksem,¹⁴⁹ který parafrázuje zábavnou formou legislativní boj nezávislého filmu, objevila se mimořádná filmová díla, která ukazují nové

144 Tamtéž.

145 Tamtéž.

146 Průměrná návštěvnost je za posledních 5 let 500 diváků ročně. Archiv festivalu Cinema Open v Impulsu Hradec Králové.

147 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/78-kmotry-unitedfilmu-se-stal-jarchovsky-s-hrebejkem>.

148 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://unitedfilm.cz/vortex/>.

odvážné přístupy, odlišné výrobní postupy i enormní snížení nákladů. K tomu všemu pak je nutné připočítat pestré žánry, které by jinak v profesionální oblasti nikdy nevznikly. Například fantasy, horrory nebo sci-fi.

Díky tomuto úsilí byl také uznán tento proud akademickou sférou na základě magisterské diplomové práce Ivy Strnadové, která se věnovala obšírně českému nezávislému filmu a těžila s činností portálu. „Je tedy na čase „český nezávislý film“ charakterizovat a dát mu šanci na život. Může do společnosti přinášet jiná, alternativní témata, okrajové žánry nebo specifické, nekonvenční filmové pohledy. Nezávislý film by se měl prosadit jako právoplatná a smysluplná kategorie, a to hlavně v české grantové politice. Tuto tezi podpořilo v našem výzkumu, přiloženém k této práci, přes osmdesát procent dotázaných,¹⁵⁰ praví odborný text Ivy Strnadové.

O další popularizaci se snažíme pomocí tisku. Nově například nezávislý film podporuje i rubrika v časopise Cinema, který u nás vychází od roku 1990 pod německou licenci a zůstal jediným časopisem o filmu v komerční distribuci.¹⁵¹ Redaktoři portálu nezávislého filmu se nyní starají o plnění rubriky a snaží se ukázat odborníkům i širší veřejnosti, že nezávislý film existuje, má své tvůrce, svoji kvalitu a svůj hluboký smysl.

12.1. Státní fond kinematografie v nemilosti nezávislého filmu

„Problém s filmovou tvorbou spočívá v tom, že na rozdíl třeba od literatury jde tradičně o činnost mimořádně finančně náročnou. To tedy alespoň výrazněji platilo do příchodu nových technologií, jakými jsou VHS či nověji digitální technologie. Nadále ale platí, že tvorba profesionálního hraného celovečerního filmu je zpravidla činnost investičně velmi náročná, jejíž náklady se v průměru pohybují v řádech jednotek či spíše desítek milionů korun. Zda tyto prostředky byly, nebo nebyly do filmu vloženy je často na filmu skutečně

149 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26].

<http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/clanky/item/490-o-nas>.

150 STRNADOVÁ, Iva. Český nezávislý film [online]. Brno, 2016 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/g7qg6r/>>. Diplomová práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta. Vedoucí práce PhDr. Pavel Aujezdský.

151 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/898-nezavisly-film-nove-v-casopise-cinema>.

„pouhým okem“ patrné – počínaje například komplikovaností kamerových jízd, přes kostýmy herců a výpravnost filmovacích lokací až po užité triky.“¹⁵²

I to je jeden z důvodů, proč se v ČR podporuje vznik filmů z dvou hlavních zdrojů veřejných peněz. Formou Státního fondu kinematografie a pomocí koprodukce veřejnoprávní České televize.¹⁵³ Ale je to tak v pořádku? Panuje na to jednoznačný názor? „Proč by měli o tom, kdo dostane na film peníze, rozhodovat nějací páprdové u stolu? Vůbec funkce státu, jako kontrolora toho, co se natočí, nebo ne, mi není vůbec příjemná,“¹⁵⁴ otevírá citlivé téma režisér a podnikatel v audiovizi Karel Coma.

I z tohoto důvodu nezávislý film vidí největší viníky malé až žádné podpory ve Státním fondu kinematografie a v České televizi. Soustavně tyto subjekty, jako jeden z mála oborových subjektů, kritizuje portál nezávislého filmu, který zde vystupuje jako jakýsi neoficiální svaz nezávislého filmu. Trnem v oku jsou tyto subjekty, jejich systém a současná koncepce i samotným filmařům.

„Česká kinematografie jako celek by si zasloužila novou legislativu, která by nastartovala český film a umožnila přístup k finanční podpoře každému, kdo donese dobře vypracovaný projekt filmu, a samozřejmě se musí dohlédnout také na to, aby se peníze utratily tak, jak mají a film skutečně vznikl,“¹⁵⁵ apeluje Lukáš Koláček

Nad smysluplností současného fondu se kriticky zamýšlí i právník se specializací na autorské právo a film Ivan David: „(...) nevidím jediný důvod, proč by měl stát podporovat komerční filmy, které evidentně nemají žádný jiný cíl, než finančně obohatit své tvůrce. Za skandální pak považuji, že některým takovým tvůrcům, kteří opakovaně prokázali, že nemají žádné nebo jen velmi skromné umělecké ambice a schopnosti je státní podpora

152 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

153 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

154 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

155 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

udělována opakovaně. Pakliže někdo se státní podporou vytvoří zcela plytký a hloupý komerční propadák, mělo by ho to dle mého názoru pro příště z možnosti získat státní podporu zcela diskvalifikovat.“¹⁵⁶

Úspěšné tvůrčí duo nezávislého filmu roku 2018, Milan Cyroň a Tomáš Uher, natočilo snímek s rozpočtem půl miliónu Kč, jenž financovali ze svého, částečně z regionálních grantů a crowdfundingu.¹⁵⁷ Několikrát žádali podporu na Státním filmovém fondu, dostalo se jim kladných posudků, přesto podpora nikdy nepřišla. „Expertní posudky, které si rada fondu nechává vypracovat od externích hodnotitelů, rovněž konstatovaly, že jde o náročné kinematografické dílo a navzdory nejrůznějším výhradám vyzněly pozitivně a doporučily distribuci snímku podpořit. V jednom z nich se dokonce dočtete, že podpora našeho filmu je potřebná a žádoucí. Rada fondu kinematografie se však v rozporu s nimi rozhodla podporu neudělit, přičemž její zdůvodnění nelze označit jinak než jako bezobsažné a argumentačně odbyté,“¹⁵⁸ tvrdí Milan Cyroň a dává slovo Tomáši Uherovi: „Systém pro podporu kinematografie je u nás nastaven tak, že expertní posudky jsou pouze poradními hlasy, kterými se rada nemusí řídit. Výsledek rozhodování, které se ani nemusí nijak zvlášť zdůvodňovat, není příliš transparentní. Tato zkušenost v nás proto vyvolává otázku, jaký smysl tyto expertní posudky mají.“¹⁵⁹ Oba tak dávají vážný podnět k zamyšlení nad podjatostí veřejné instituce, která hospodaří s majetkem v hodnotě kolem 1 miliardy Kč a přerozděluje na filmovou výrobu kolem 350 miliónů Kč, dle údajů ze zveřejněného rozpočtu pro rok 2019.¹⁶⁰

„Na jedné straně stojí mainstreamové produkce s velkými rozpočty, se zájmem médií, distributorů a televizí, a tedy i masového publika. Pro producenty je to byznys na plný

156 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

157 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/924-top-4>.

158 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/875-uspesne-tvurci-duo-prozrazuje-pozadi-vzniku-serialu-a-stvrzuje-realitu-fondu-kinematografie>.

159 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/875-uspesne-tvurci-duo-prozrazuje-pozadi-vzniku-serialu-a-stvrzuje-realitu-fondu-kinematografie>.

160 Státní fond kinematografie, rozpočet pro rok 2019 [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-12-21]. Dostupné z <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/Rozpocety/schvaleny%20rozpo%C4%8Det%202019.pdf>. Str. 1 – 5.

úvazek a logicky chtějí, aby pozornost směřovala k nim, a hlídají si to. Proti tomu stojí nezávislí filmaři, kteří nic z těchto výhod nemají,¹⁶¹ poukazuje na nerovné podmínky a lobby novinář a režisér Štěpán Etrych.

Negativně věc hodnotí i Lukáš Koláček. „Dále je přežitý fond na podporu kinematografie, peníze by se měly rozdělovat jinak. Hudba, divadlo a výtvarné umění také nemají žádný fond. Současnou situaci vidím bledě.“¹⁶² Karel Coma striktně negativně dodává. „Stát by se měl přestat montovat do věcí, do kterých mu nic není. Jakýkoliv dotační systém vždy vedl a vede ke korupci a k nevyváženosti celého systému, a to bohužel neplatí jen pro film.“¹⁶³

„Rada Fondu kinematografie rozděluje veřejné peníze a musí konat uvážlivě. Ale podívejte se na to, jaké filmy dotaci získaly. Nad tím mnohdy zůstává rozum stát, což říkám jako někdo, kdo se českému filmu věnuje i odborně a českou tvorbu dlouhodobě sleduje. A hlavně, fond by měl ze své podstaty riskovat, jinak se naše kinematografie nikam neposune, ustrne,“¹⁶⁴ má jasno Milan Cyroň, který se českému filmu věnuje dlouhodobě.

„Pokud má státní podpora filmu dávat nějaký smysl, měla by jít hlavně k nezávislým filmařům, a ne do mainstreamových komerčních produkcí. Takhle se tady nic nezmění, je to svým způsobem zakonzervovaný stav. Je tady určitá sorta zavedených, ostřílených tvůrců, kteří ve své podstatě často točí stále podle jednoho kopyta a stále na to dostávají peníze od státu,“¹⁶⁵ nebere si servítky Štěpán Etrych.

161 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

162 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

163 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

164 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/875-uspesne-tvurci-duo-prozrazuje-pozadi-vzniku-serialu-a-stvrzuje-realitu-fondu-kinematografie>.

165 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

Dotaci filmového průmyslu naopak obhájí právník Ivan David: „Film není hospodářský produkt jako každý jiný. Na rozdíl například od housky nebo traktoru obsahuje film i přidanou hodnotu v podobě kulturního obsahu. Či jinak řečeno, na rozdíl od housky nebo traktoru je každý kvalitní film především jedinečným svědectvím o naší národní identitě a mentalitě, o naší době, je naší vizitkou ve světě i zprávou pro budoucí generace. Film může, a nemusí být podnikáním.“¹⁶⁶

Až vizionářsky kontruje Karel Coma. „Proč by si to nemohli vybrat lidé sami? Proč ne transparentně? Ať si celý národ může přečíst někde na webu, co kdo napsal, a pak ať se rozhodnou, zdali by to chtěli vidět v kině, nebo ne. Každý film musí mít svého diváka, bez něj je to mrhání časem a penězi.“¹⁶⁷

Andy Fehu překlápí diskurz praktickým realistickým směrem. „Já si právě myslím, že tento nezávislý či amatérský film nepotřebuje zase tolik peněz, autoři jsou vděční za cokoli, sto tisíc, půl milionu, milion, to jsou pro nezávislé tvůrce velké peníze a dokáží s tím dělat opravdové zázraky. Proto je škoda, že je to tady povětšinou tak extrémní, buď filmy za hodně peněz, anebo za nic,“¹⁶⁸ nešetří mezi řádky kritikou na adresu státního financování kinematografie.

Podobně to cítí i Angličan, který v Česku pracuje a natáčí nezávislé filmy. Will Thomas Freeman projevil přání, které by se dalo aplikovat i u nás:¹⁶⁹ „Co bych radši viděl, je aby se místo jednoho filmu za 200 miliónů studio rozhodlo dát řekněme 40-100 nadcházejícím filmařům 2 až 5 miliónů a podívat se, co z toho vzejde.“¹⁷⁰ Kamil Fila přidává i svůj názor, který by byl ku prospěchu filmařům. „Volba, jestli vyplývat stejné množství prostředků na méně pokusů (které jsou jednotlivě dražší), nebo více levnějších pokusů (které jsou ve

166 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

167 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

168 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

169 Inspirace pro české prostředí. Za jeden průměrný český komerční film, např. podpořený v rozsahu 10 miliónů Kč by vzniklo až 100 nezávislých nízkorozpočtových snímků.

170 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/576-nikdo-nechce-financovat-tvorbu-dobrych-nezavislych-filmu-vsima-si-will-thomas-freeman>.

výsledku stejně drahé), logicky vede k tomu, že na základě statistické pravděpodobnosti bude méně omylů a špatně vynaložených prostředků v druhém případě.“¹⁷¹ „Pokud by nezávislí filmaři měli reálnou šanci dosáhnout na takové peníze, filmu by to určitě velmi prospělo, protože by se do něj snáz mohla dostat čerstvá krev s neotřelými nápady. Byla by to velká motivace, a nemuselo by jít o patnáctimilionové sumy „baarovského“ typu. Pokud by se tedy ty peníze rozdělovaly průhledným způsobem,“¹⁷² nabádá k racionální a spravedlivé reformě novinář a filmař Štěpán Etrych.

Specialista na filmové právo Ivan David při otázce, zda by se dal nezávislý film uznat legislativně, odpověděl až lakonicky. „Nevidím nicméně příliš důvod, proč vymýšlet pro nezávislý film speciální zákony. Domnívám se, že nezávislý film je z podstaty věci vděčný právě za to, že se na něj zákony pro profesionální komerční tvorbu nevztahují a tedy nemusí plnit zde stanovené speciální povinnosti.“¹⁷³ Dostává se tak k jádru nekončícího problému, kdy by nejspíš při jasné specifikaci toho, co nezávislý film je, došlo také k ovlivnění jeho svobody a ideálů nezávislosti.¹⁷⁴

12.2. Médium veřejné služby, Česká televize, nepodporuje nezávislý film

Česká televize se jako největší koproducent českých filmů stává na našem malém trhu, pokud použijeme průměr s USA, až studiovým systémem výroby filmů, skoro monopolem. Hospodaří s rozpočtem téměř 7 miliard Kč.¹⁷⁵ Její závislost vidí i Kamila Fila: „V českém prostředí je každopádně situace taková, že většinu filmů koprodukuje Česká televize, tudíž o nějaké absolutní nezávislosti, jak ekonomické, tak myšlenkové, nejde mluvit. Všechny scénáře musí projít schvalovacím kolečkem a vyhovovat jisté představě „veřejnoprávnosti“,

171 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

172 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

173 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

174 Viz kapitola Historie nezávislého filmu v USA, kde vždy po jistých časových obdobích došlo ke komercializaci nezávislého filmu.

175 Česká televize [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z:

https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/hospodareni/pdf/rozpocet-ct_2019.pdf?_ga=2.237937540.566628098.1584901269-1419031900.1584215529.

kteřá není otevřeně nonkonformní, i když svým způsobem vyhovuje výše zmíněnému důrazu na „marginalizované“ společenské skupiny.“¹⁷⁶

“Médium veřejné služby naprosto pohrdá nezávislým filmem, který objektivně dokazuje vyšších uměleckých kvalit než jejich vlastní tvorba. Na úkor toho upřednostňuje drahé zahraniční akvizice a podporuje netransparentně výrobu pořadů outsourcingem. Je to exemplární modelový příklad, jak zakonzervovaná Česká televize vymetá s nezávislými tvůrci a jedná v rozporu s jejím zřízením. V podstatě od roku 1989 vytváří nepropustnou zeď pro nekomerční kvalitní filmové umění, které by bylo jejím ideálním doplňkem a generovalo by úsporu finančních prostředků,“¹⁷⁷ napsal portál nezávislého filmu v jednom ze svých článků. „Můj názor je takový, že televize veřejné služby má mít co nejpestřejší nabídku a že v jejím programu má být zastoupena i nezávislá tvorba,“¹⁷⁸ argumentuje odborník na autorské právo Ivan David.

Nezávislý film volá po nápravě, hlasitě se ozývá Lukáš Koláček: „Šel bych přirozeně ještě dál a na půdě veřejnoprávní České televize vytvořil pravidelný povídkový cyklus, ve kterém by dostávali příležitost nejlepší tvůrci našich filmových škol, tedy přes scenáristy, kameramany až k režisérům a zapojit by se měli přirozeně i herecké školy a další přidružené obory, abychom pomohli nadějným tvůrcům profilovat se a dali jim možnost prezentovat se. Jenže to chce jasnou a ucelenou koncepci a kompletní změnu financování a struktury v českém filmu a výrazné změny i v České televizi.“¹⁷⁹

Ivan David potvrzuje legitimnost požadavků nezávislého filmu, ale vyjadřuje obavy o velikost filmařské skupiny, která nemá zastání u širšího okruhu diváků. „Z právního hlediska jistě není problém vetknout do vysílacího zákona, popřípadě do zákona o České televizi, povinnost podporovat nějakým konkrétním způsobem více nezávislou tvorbu.

176 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

177 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/394-ceska-televize-porusuje-zakony-a-diskriminuje-ceske-nezavisle-tvurce>.

178 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

179 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

Nicméně aby se tak stalo, musí k tomu existovat vůle, nejlépe na základě poptávky od širší skupiny občanů. A taková, obávám se, zde aktuálně není.“¹⁸⁰

12.2. Český film ztrácí svůj kredit: Lukáš Koláček

Lukáš Koláček, umělec z Vyškova se dostal k filmu i díky své lásce k psaní poezie. Nešel s proudem, filmovou školu ani nedodělal, přesto shromáždil štáb, finanční prostředky a natočil nezapomenutelný lyrický film na předlohu básní Karla Hynka Máchy. Marinka doslova oblétna republiku, všude na soutěžích neprofesionálního filmu sklízela vavříny a všichni volali po jejím zpřístupnění širšímu publiku. Odvážný zástupce nezávislého filmu se nebojí říct, kde český nezávislý film tlačí bota a měl by proto i řešení, která již byla zmiňována v kapitole o Státním fondu kinematografie nebo České televizi. Některé důležité myšlenky je však ještě třeba uvést.

„Díky digitální technice si dnes už film může natočit, kdo chce, nepotřebuje na to školu ani titul. Vědomosti se dají získat i jinak a dělat film naštěstí není žádná věda. Pokud máte silné téma a tedy dobrý scénář, najdete si vhodné herce, stačí vám kamera a stativ a můžete natočit film, který pak může získat pozornost celého světa,“¹⁸¹ vidí výhody současnosti režisér.

V současném systému vidí i množství negativ a ptá se. „Proč lidem při vyslovení slova amatérský film začnou vyskakovat termíny jako špatný, s chybami, diletantský? Proč stále převládá pocit, že jedině filmová škola a vzdělání může vychovat dobrého filmaře? Původní filmaři v začátcích taky neměli vzdělání z filmových škol. Jsou snad kvůli tomu filmy tvůrců, jakými byli například Charlie Chaplin, Federico Fellini nebo náš Juraj Herz, špatné?“¹⁸²

180 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

181 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

182 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

A jak vidí nezávislý film on? „Český nezávislý film chápu jako film, který stojí mimo hlavní proudy, není podporován z fondu pro kinematografii a tvůrci jej vytváří sami tzv. na koleně. Napíšeme si scénář, obsadíme herce, seženeme si techniku a film si natočíme sami a pokusíme se dostat ho do distribuce, nejsme svázáni žádným diktátem sponzora a nemusíme se trápit product placementem,“ kvituje svobodnou uměleckou větev Lukáš Koláček.¹⁸³

13. Portál nezávislého filmu

„Z rukou redaktora Vítka Formánka přebírá scénárista Petr Jarchovský klapku, kterou pomyslně odstartoval novou éru nezávislého filmu. Z plátna padá slavnostní roucho a odkrývá hlavní stranu portálu, kde se v nadživotní velikosti na obálce tkví režisér Jan Hřebejk. K tomu začíná „filmový“ ohňostroj, který protkává obraz na plátně. Režisér Hřebejk, stojící opodál, věnuje vzkaz filmařům a portál je oficiálně pokřtěn. To vše se událo na festivalu nezávislých filmů Cinema Open dne 15. 11. 2014 v Bio Central v Hradci Králové za účasti dvou elitních českých filmařů.

Formou dobrovolnické práce vznikla první verze komunitního informačního serveru Unitedfilm, který si klade za cíl aktivní podporu filmové tvorby, kterou označuje za „šedou zónu“ českého filmu. Portál byl napojen v letech 2014-2020 na činnost Impulsu Hradec Králové, centra podpory uměleckých aktivit, který byl jeho hlavním garantem.

Základní premisou je svět filmu pohledem tvůrců a články se velmi liší od přístupu masmédií, která referují o filmu a staví do popředí hlavně zahraniční mainstream, na jehož inzertních potřebách je závislý. Nevěnují se pak často výrobní stránce filmu, umělecké svobodě, úskalí filmové tvorby a odvrácené tváři filmového světa.

Hlavní idea vychází z připodobnění tohoto portálu k tištěnému magazínu, kdy hlavní téma je po předem stanovenou dobu jednoho měsíce označeno tzv. obálkou na hlavní straně, a podružné informace se objevují pod rubrikami uvnitř serveru. Vybraná témata i rozhovory jsou i v anglickém jazyce. Hlavní strana nabízí kromě obálky, rubrik a přehledu

¹⁸³ Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

nejaktivnějších článků ještě plakátovací plochu pro aktuálně dokončené filmy, které odkáží na základní informace o těchto filmech a na mediální obsah (trailery, fotografie, filmy ke zhlédnutí online). Portál zkušebně testoval otevřený archiv lokací, rejstřík herců či přehrávání filmové hudby.¹⁸⁴

Primárně se portál snaží o osvětu a popularizaci nového nezávislého hnutí formou informací o filmech, které vznikají, jejich recenzí, představení tvůrců a jejich záměrů, podává informace o problematice natáčení i o postprodukci. Čtenář se dozví o možnostech vzdělávacích aktivit a možnostech festivalů u nás i v zahraničí. Součástí serveru je i koncepce nezávislého filmu a návody pro postprodukci na bázi open source (tj. veškeré zpracování filmu se softwarovými nástroji zdarma). Nabízí a nadále chce rozšiřovat spektrum známých osobností spjatých s filmovou tvorbou, které formou interview a článků pomohou s novým uchopením českého nezávislého filmu a hledáním jeho nové podoby v budoucnosti.

Cílovou skupinou jsou nejen filmoví tvůrci, ale celá veřejnost zajímavající se o dění ve filmu, významné filmové osobnosti, o techniku natáčení a aktuálním filmovém dění. Očekává se i zájem ze stran profesionálů, kteří tak získají kvalitní představu o stavu nezávislé filmové tvorby, kde budou k nalezení nejen zajímavá témata, progresivní postupy, ale mohou objevit i potenciální nové talenty filmového světa.

„Třeba právě Unitedfilm mi přijde jako skvělý počín, protože je to první český web, který se nezávislému filmu věnuje. A rozříštěnou nezávislou scénu může postupně sjednotit, takže filmová branže a novináři si všimnou, že v Česku vedle mainstreamové produkce je i něco jiného,“¹⁸⁵ uvádí Štěpán Etrych.

„Budoucnost Unitedfilmu leží v zastřešení aktivit nezávislých filmařů, ovšem ne jen po té formální, ale zejména po tvůrčí stránce. Při zastřešování ostatních tvůrců a autorů by měl mít neustále na paměti, z čeho vzešel, že “pralátkou” Unitedfilmu je film a jeho tvorba,

184 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/715-hudba-z-nezavislych-filmu-to-je-nova-sluzba-unitrack>.

185 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

primárně by se měl zaměřit na realizaci svých námětů a děl. Ruku v ruce s tím jde celá filozofie nezávislého filmu, kterou se snaží propagovat a dostávat do širšího povědomí nejen u diváků,¹⁸⁶ shrnuje myšlenku portálu spoluzakladatel a filmař Radek Hochman.

Pro udržení aktuálnosti portálu je zajištěn tříčlenný tým stálých redaktorů a několikačlenný tým externistů. Rozšiřování redakce je však nesnadné, panuje malý zájem o spolupráci u vystudovaných filmových teoretiků, kritiků a historiků, kteří nemají o tomto proudu povědomí ze svých odborných nauk.

Návštěvnost portálu se k úvodu roku 2020 pohybuje okolo 2 tisíc návštěv za měsíc, procentuálně z těchto zařízení: 48 % stolní počítač, 40 % tablet, 12 % mobilní telefon. Hlavní část nákladů jsou provozní náklady, doplněné o náklady na propagaci a údržbu ve výši 25 000 Kč ročně.¹⁸⁷

Vyvrcholením celoroční práce je pak převedení vybraného obsahu z elektronické formy do podoby tištěné ročenky nezávislého filmu. Pro pestřejší názornost legislativního boje a ideálů nezávislého filmu, včetně rozdílů s komerčním filmem, vznikl i komiks UnitedFight, který nakreslil redaktor Unitedfilmu Tomáš Burian.¹⁸⁸ Tiskovina vycházela v letech 2016–2018 v téměř třítisícovém nákladu s ruční distribucí po filmových akcích a festivalech v ČR.¹⁸⁹

„Pokud by se dařilo Unitedfilmu prosadit své cíle, myslím si, že by se mohl stát “Mekkou” nezávislého filmu u nás, díky němu bychom se mohli více setkávat a autorskými počiny nezávislých tvůrců v prostředí profesionálního filmu, ať už jeho platforma bude jakákoliv. Filmy tohoto typu by byly stále kvalitnější a vznikalo by jich více i díky podpoře, kterou by

186 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/367-radek-hochman-nezavislych-filmu-by-bylo-vice-a-kvalitnejsich-kdyby-mely-svou-podporu>.

187 Hodnocení projektu portálu nezávislého filmu pro vyúčtování grantu MKČR, interní dokument, archiv Impulsu Hradec Králové.

188 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/komiks>.

189 Hodnocení projektu portálu nezávislého filmu pro vyúčtování grantu MKČR, interní dokument, archiv Impulsu Hradec Králové. V roce 2019 rozhodnutím ředitelky Martiny Erbsové bylo rozhodnuto o zrušení tiskoviny kvůli snížení nákladů oboru film. Z porady Impulsu Hradec Králové, zápis porady v archivu organizace.

Unitedfilm svým tvůrcům zajistil,¹⁹⁰ takto vidí budoucnost portálu spoluzakladatel portálu Radek Hochman.

14. Filmový kanál

„Někdo má svůj vlastní web, profily svých filmů na IMDb.com a snaží se svoji činnost propagovat na maximum, jiný svůj film nahraje jen na YouTube, ale jinak o něm na internetu nic nenajdete,¹⁹¹ vidí slabinu v malé propagaci nezávislého filmu Štěpán Etrych, který si všiml velké roztržitosti nezávislého filmu.

YouTube a Vimeo jsou skvělé funkční technické služby pro umístění videa na internetu, ideální k rychlé konzumaci všemožných informací, ale jak se ukázalo, velmi špatným prostředkem pro nalákání diváka ke sledování vážně myšlené nezávislé filmové tvorby. Chaotické prostředí, náhodně počítačově generované tipy a utápění se v množství nechtěného obsahu rozličných kvalit, včetně neúnosné reklamy, způsobuje přehlížení zajímavé a originální filmové tvorby.

Po dlouhém volání po centralizaci nezávislých filmů a po dávné snaze dnes již neexistujícího portálu Film1.cz, vznikl druhý pokus najít všechny filmy splňující základní estetická a umělecká kritéria na jednom místě. Pro diváky a tvůrce nezávislého filmu vznikl pečlivě dramaturgicky revidovaný portál s názvem Vortex. Navazuje na magazín Unitedfilm a má za cíl představit tu nejlepší nezávislou filmovou tvorbu, která bojuje o své místo v alternativní distribuci na internetu.

„Samotní nezávislí filmaři si musejí uvědomit, že svou práci musejí prezentovat, jak nejlépe umí. Dělat ji na maximum, snažit se být co nejlepší ve všech ohledech. Samozřejmě většina z nás chodí do práce a nemáme film na plný úvazek, což je limitující ve srovnání

190 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/367-radek-hochman-nezavislych-filmu-by-bylo-vice-a-kvalitnejsich-kdyby-mely-svou-podporu>.

191 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

s mainstreamovými producenty,¹⁹² dokumentuje s jistou seberflexí Štěpán Etrych.

Na hlavní straně kromě poutavícího širokého banneru na žhavé tipy je přehled kategorií dle žánru filmů. Šikovnou pomůckou k vyhledávání jsou tagy, které mají rozmanité členění od délky, přes jazyk až k pod žánrům. Komentovat snímky lze přes Facebook a vedené filmy jsou vázány na Československou filmovou databázi, kde je možné filmy také hodnotit. Výhodou pro tvůrce je, že snímky mají pod kontrolou na svém kanálu a čísla sledovanosti zůstávají u jejich výtvorů. Vortex je jen jakýmsi bezplatným zprostředkovatelem – distributorem. Za výběr filmů je zodpovědná redakce Unitedfilmu a přijímá tipy na umístění filmů z ČR i zahraničí.

Na Vortexu jsou umístěné filmy nezávislé, nekomerční, autorské, případně studentské, rozličných délek i žánrů, převážně z tuzemska ale i zahraničí. Kanál nepřijímá videoklipy, reportáže, vlogy, pořady, videoart a výrazně experimentální tvorbu, která není nositelem dějové linky. Požaduje garanci autorskoprávní způsobilosti snímku, záruku, že bylo využito legálních postupů k výrobě díla (software, footage) a že snímek neobsahuje skrytou reklamu, nejedná se o propagační film, snímek nebyl součástí komerční distribuce a producentem snímku není nad 50 % jiný koproducent (obchodní subjekt, škola).¹⁹³

15. První zlomové nekomerční nezávislé filmy

Snahu vybědnout z vod už zastaralých schémat neprofesionální tuzemské filmové tvorby mělo v naší zemi už mnoho filmů, ale jen málokteré opravdu naznačily zrod novodobého českého nezávislého filmu. Ať to bylo ambicemi, profesionálním přístupem, kolaborací s herci zvučných jmen a filmovými odborníky, plně profesionální technikou či zajištěným rozpočtem na výrobu filmu. Představuji tři hlavní snímky, reprezentující nezávislou filmovou tvorbu, jejichž tvůrci přirozeně vzešli z neprofesionální kategorie (mimo tradiční

192 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

193 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://unitedfilm.cz/vortex/>.

system filmových škol či televizí) a suverénně vítězili na soutěžích neprofesionálního filmu.¹⁹⁴

15.1. Andělé na kolejích

Drama, Česko, 2010, 61 min

Režie: Ondřej Hejna

Kamera: Jan Vlnas

Hrají: Martin Šesták, Václav Maixner, Zdeněk Okleštěk, Radek Balcárek

„Společně s filmem se vrátíte do dob svého dětství, rošťáckých potyček a parních strojů. Píše se rok 1934 a vzpomínky na dětství jsou hřejivé a hravé. S příběhem poznáte, co všechno se změní s příchodem války. Hlavní dějová linka se totiž odehrává v roce 1944. Výpravny film Vás zavede do života dvou bratrů Martina a zaostalého Michala. Vypráví příběh o jejich vztahu, radostech a těžkostech. Film se natáčel v malebné krajině Východních Čech a pro spolupráci si získal srdce a pomoc mnoha lidí.“¹⁹⁵

V době psaní práce měl na Československé filmové databázi 78% hodnocení.¹⁹⁶

Rozpočet snímku byl 80 000 Kč.¹⁹⁷

Ač tvůrci proklamovali natáčení amatérského filmu s profesionálním přístupem, v podstatě naplnili přesně kritéria nezávislého a předně nekomerčního filmu. Vlastní finanční vklad, profesionální spolupráce a profesionální nasazení, to byly přednosti, které režisér s producentem svědomitě dotáhli dokonce. Díky sponzorským službám, darům, vlastnoručně vyrobené technice a snaze o zodpovědný přístup natočili nezapomenutelné dílo, ve kterém dostali šanci regionální ochotniční herci, kteří se za svěřenou důvěru bohatě

194 V kino distribuci se objevovaly snímky s komerčním potenciálem s nezávislým charakterem již dříve, nešlo však o ryzí nezávislé nekomerční filmy, nýbrž spíše o autorské snímky, které měli zajištěný rozpočet producentem či měli předem domluveného distributora, často tvůrců z filmových škol.

195 <https://www.csfd.cz/film/259513-andele-na-kolejich/prehled/>.

196 Tamtéž.

197 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Ondřejem Hejnou Martincem. V archivu autora.

odvděčili. Andělé na kolejích není zrovna typ filmu, který buduje hutnou atmosféru a líčí historická fakta podle skutečných událostí, ale poetickým obrazovým vyprávěním zobrazuje sladkobolný příběh dvou bratrů na pozadí války. Snímek prolétl amatérské soutěže po celé ČR, kde vyhrál, co mohl, a kde se neměl pochopitelně s kým měřit. Jeho místo totiž je minimálně o kategorii víc, totiž v nezávislém filmu. Distribuce ani prodeje se film nedočkal a nyní je dostupný za podpůrný poplatek na webových stránkách tvůrců.

Jako jeden z prvních filmů byl natočen na technickou finesu minulého desetiletí, tj. adaptér DOF (Depth of Field),¹⁹⁸ který umožňoval nasazení fotografických objektivů na tělo kamery. Adaptér štábu filmu byl ještě cennější tím, že ho sám po mnoha peripetiích navrhnul a sestrojil kameraman filmu Jan Vlnas, který je jeden čas i prodával za zlomek ceny, kterou stál v zahraničí (tehdy stál adaptér DOF stejně jako lepší videokamera).

Ondřej Hejna, režisér filmu, občasný herec divadla Jesličky a absolvent Univerzity Hradec Králové oboru informačního managementu se věnuje soukromému podnikání v oblasti webových systémů a komerčního videa. Z rodného Náchoda odešel do Hradce Králové. Z rodinných důvodů si změnil příjmení na Martinec a založil rodinu. Přestože od hrané filmové tvorby na dlouhý čas upustil, připravuje na české poměry technicky unikátní celovečerní filmový projekt pro planetária, a to podle divadelní hry známého východočeského dramatika Josefa Tejkla.

Jan Vlnas, svědomitý nadaný kameraman, se krátce po dokončení filmu dostal na několikátý pokus na studium kamery na pražskou FAMU. Po dokončení bakalářského programu vkročil nesměle do vod mezi profesionální kameramany, usadil se v hlavním městě a točí pro Českou televizi dokumenty a jako pomocný kameraman krimi seriály. Sní o hlavní kameře na svém prvním celovečerním filmu.¹⁹⁹

198 Viz kapitola 7.4 Film look.

199 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/268-pet-revolucnich-nezavislych-ceskych-filmu>.
Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

Komentář diváka:

„Jestli někdo dokázal, že amatérský film v Čechách se může velice snadno (ne tak snadno - je za tím úsilí, nadšení a pílě a samozřejmě dřina) stát nezávislým a oslovit tak širokou škálu diváků, tak je to právě film *Andělé na kolejích*. Nejenže prakticky bortí hranice mezi neprofesionálním a profesionálním filmem ale navíc ještě vypráví příběh tak silně, jako to dělaly staré české filmy.“ Uživatel mazadlo, ČSFD²⁰⁰

15.2. Babička aneb jak to bylo doopravdy

Historický / Komedie, Česko, 2009, 95 min

Režie: Pjeer van Eck

Předloha: Božena Němcová (kniha)

Scénář: Pjeer van Eck, Martin Procházka

Hrají: Michaela Fišarová, Milan Mendlík, Hana Kostrhúnová, Jan Šváb, Miroslav

Jech, Radka Tesárková, Michal Kozelka, Martin Procházka

Producent: Martin Procházka

„Božena Němcová společně s vydavatelem píše román „Babička“. Důvod je více než zřejmý – Němcová se nachází ve finanční tísní a vydavatel cítí příležitost, jak na národním obrození vydělat. Ve filmu se Němcová vrací do svého dětství (druhá linie) a odhaluje divákovi skutečnou pravdu. Na Staré Bělidlo přijíždí po 20. letech babička. Není to ale Marie Novotná, nýbrž její soused Mareš. Díky své povaze si postupně získává přízeň rodiny Proškových i samotné kněžny Zaháňské. Vydavateli se však tento příběh podaný B. Němcovou nelíbí a provádí nekompromisní korekci celého díla. Nakonec přepíše celou knihu sám. Proto se originální rukopis do dnešních dnů nedochoval. Situace ještě graduje příjezdem opravdové babičky a dochází k nečekanému odhalení. Celá rodina řeší velké dilema...“²⁰¹

200 <https://www.csfd.cz/film/259513-andele-na-kolejich/komentare/>.

201 <https://www.csfd.cz/film/267288-babicka-aneb-jak-to-bylo-dopravdy/prehled/>.

V době psaní práce měl na Československé filmové databázi 46% hodnocení.²⁰²

Rozpočet byl 70 000 Kč.²⁰³

Věc přímo nevídaná, parodie klasického díla Boženy Němcové, nasazená ve vybraných kinech v celé ČR. Primát prvního nezávislého nekomerčního filmu v kinech drží režisér Petr Vaněk (Pjeer van Eck) a producent a herec Martin Procházka. Žánr komedie a parodie na vážné české dílo jim otevřel nečekaně jinak zavřené dveře do médií a filmem trochu rozvířili stojaté vody české kinematografie. Bohužel záměr úplně nevyšel, totiž konzervativní diváci jejich humor nepřijali a to jinak velmi syrově vtipnému filmu zbytečně uškodilo. Prodeje se film nedočkal, nevydělal ani na náklady a po stáhnutí z kin byl uvolněn zdarma na internet.

Petr Vaněk celý film natočil na malou HD videokameru Sony, kterou vyhrál společně s jiným filmařem Petrem Ledvinou na doplňkové soutěži tehdejšího Fresh Film Festu. Surová digitální, avšak poučená a řádně stabilizovaná kamera s černobílým filtrem naštěstí filmu neuškodila.

Martin Procházka, producent filmu, hrál zároveň i bravurně komediálně hlavní roli babičky. Jako producent dokázal téměř nemožné, přesvědčil ochotníky a občany do davových scén a sehnal velké množství kostýmů zdarma. Na plakátě paroduje pózu z plakátu filmu Kájínek.

Petr Vaněk si vydělává mimo filmové odvětví a věnuje se i hraní v hudební kapele XXL Blues Band. Po Babičce plánoval natáčení dalšího celovečerního filmu s humornou podanou sametovou revolucí, film se však nedokončil, respektive po propagačních scénách se nedostal do realizace. Petr Vaněk se vrátil k natáčení krátkých filmů Kamarádi, Michal nebo Nebezpečný zájezd, kde se snažil trochu krkolomně přesedlat na natáčení s DSLR. Naposledy se objevil ve vedlejší roli ve filmu Andyho Fehu Nenasytná Tiffany.²⁰⁴

202 Tamtéž.

203 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Petrem Vaňkem. V archivu autora.

204 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/268-pet-revolucnich-nezavislych-ceskych-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

Komentář diváka:

„Na první pohled je vidět amatérština a zároveň obrovské nadšení pro věc všech lidí kolem. Skvěle ztvárněná "Babička" táhne film dopředu, ale i směšně cudná Barunka a další postavy do filmu perfektně pasují. Některé nesmyslně dlouhé pasáže (jak babička stále cestuje, ochutnávání obsahů hrnců atd.) by se mohly zkrátit, ale stejně i tak divák stále netrpělivě čeká, co dalšího filmaři v čele s Pjérem Van Eckem alias Čechem Petrem Vaňkem vymyslí. Příjemně potěší i škrobená kněžna a její schovanka-tanečnice. Trochu rozplizlý závěr a některé zbytečné okecávačky dojem kazí, ale i tak je to grandiózní zábava. Nenechte si to ujít.“ Uživatel Kamkun, ČSFD²⁰⁵

15.3. Marinka

Krátkometrážní / Poetický, Česko, 2012, 37 min

Režie: Lukáš Koláček

Předloha: Karel Hynek Mácha (kniha)

Hrají: Sarah Haváčová, Matouš Ruml

„Příběh nenaplněné lásky volně na motivy Karla Hynka Máchy. Hynek (Matouš Ruml) pochybuje o sobě a uzavírá se před ostatními. Píše básně. Má vlastní svět, který si vytvořil, aby nebyl sám. Do života mu vstoupí Marinka (Sarah Haváčová). Jejich přátelství postupně přeroste v lásku. Jenže závazek daný rodině jej nutí odjet do zahraničí a Marinku opustit, aniž by jí vyznal své city. Bude se ale moci k Marince vrátit, nebo život opět zamíchá kartami a vyšle Hynka jiným směrem? Marinka, film o samotě a lásce.“²⁰⁶

V době psaní práce měl na Československé filmové databázi 65% hodnocení.²⁰⁷

Rozpočet byl 40 000 Kč.²⁰⁸

205 <https://www.csfd.cz/film/267288-babicka-aneb-jak-to-bylo-doopravdy/komentare/>.

206 <https://www.csfd.cz/film/328263-marinka/prehled/>.

207 Tamtéž.

208 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Lukášem Koláčkem. V archivu autora.

Tento film v počtu vavřínů na soutěžích v ČR překonal i Anděle na kolejích a nastavil nový standard hereckých výkonů. Odvaha režiséra se projevila v angažování herce Matěje Rumla a v trefě do černého v podobě obsazení Sarah Haváčové. Tento tah ukázal cestu podobně ambiciózním filmařům. Skvělé herecké výkony s vynikající kamerou a zajímavě lyricky uchopenou předlohou Karla Hynka Máchy udělaly z Marinky jistě doposud nejpoetičtější nezávislý film.

Lukáš Koláček udělal v přípravě maximum, aby se Marinka povedla. Svůj předchozí film dokonce natáčel na dvakrát, když nebyl spokojen s výsledkem. Neváhal a nechal ho celý přetočit. To u Marinky už nepřipustil a na pečlivě připravený scénář navázalo natáčení s kameramanem Drahoslavem Lysákem, který výrobu Marinky pomocí natáčení na zrcadlovku poslal úplně do nových výšin. Marinka je tak jedním z prvních filmů natočených na DSLR.²⁰⁹

Režisér Lukáš Koláček našel herecký objev Sarah Haváčovou a vyzkoušel ji ve svém filmu Kvetoucí růže. V podstatě ji v nekomerčních podmínkách objevil pro profesionální film. Ta poté pokračovala v hraní v televizní pohádce režiséra Romana Vávry Škola princů a dostala se i na hereckou školu. Vklad režisérovi Sarah vrátila, když mu předvedla už jako studentka konzervatoře, skvělý herecký výkon v Marince.

Lukáš Koláček patří mezi mladé filmaře, kteří si na živobytí vydělávají jinde. Zkoušel filmovou školu ve Zlíně, kterou však kvůli její sporné kvalitě už ani nedokončil. Při realizaci Marinky na vlastní pěst se naučil víc. Pracoval v divadle a věnuje se nyní civilní práci. Ve volném čase však připravuje filmové projekty a vypomáhá i u jiných tvůrců. Naposledy třeba sekundoval ve filmu Barbelo Daniela Zezuly se Zuzanou Bydžovskou. V šuplíku nosí mnoho témat o ženách a lásce, které by chtěl převést na filmové plátno a ukázat svůj neotřelý hluboký režijní cit. Je i pozorným kritikem neduhů české filmové scény.

209 Viz kapitola 7.5 Velké snímač DSLR.

Drahoslav Lysák se žíví nejen kamerou, ale i režíí v komerčním světě, je jednatelem v reklamní agentuře, kterou spoluzaložil. Po studiu filmové školy ve Zlíně naskočil přímo do terénu, využil jako jeden z prvních možnosti zrcadlovek, natáčí reklamní videa a videoklipy pro celebrity typu Rytmus či Debbie.²¹⁰

Komentář diváka:

„Velmi dobré, na amatérský film opravdu fajn práce, i když místy trochu zdlouhavé a vleklé. Matouš je samozřejmě i lyrický herec, konečně to zde mohl předvést. I jeho titulní partnerka působí velmi profesionálně. Škoda, že otce hrál nějaký ochotník, ono by to totiž stačilo trochu postříhat, vyměnit otce, trochu možná ještě máknout na zvuku a šup s tím do televize. Scénář, kamera i režie je totiž na velmi dobré úrovni!“ Uživatel Patrikus, ČSFD²¹¹

15.4. Herecké objevy nezávislého filmu

Velká herecká jména u nás byla vždy neodmyslitelně spjata s hlavním komerčním filmovým kino proudem, potažmo televizí. Za socialismu svět zájmového filmu nebyl pro profesionální herce ke spolupráci dost dobrý, protože měl svou dráhu k širšímu počtu diváků předem zapovězenou. Doby neprůchodné opony jsou však pryč a dnes už nikoho nepřekvapí slavní herci, kteří spojí svá jména s nezávislým filmem, a to i nekomerčního charakteru. A tedy i s takovým natáčením, kde není přichystaný karavan s tučným šekem a osobním maskérem. Naštěstí ne všem jde o peníze, a proto můžeme uvést jména jako Zdeněk Svěrák, Zuzana Bydžovská, Kryštof Hádek nebo Matěj Ruml, kteří se rádi zapojili do svobodného druhu filmu. Jenže „liga nezávislých“ má i své zdroje, talenty a herecké objevy.²¹²

210 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/268-pet-revolucnich-nezavislych-ceskych-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

211 <https://www.csfd.cz/film/328263-marinka/komentare/>.

212 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/501-herecke-objevy-nezavisleho-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

15.5. Sarah Haváčová

Sarah začínala s herectvím v útlém mládí v dramatickém kroužku ve Vyškově. Zde se posléze prosadila do místních ochotnických souborů. Poprvé stála před kamerou ve svých 17 letech v prvním filmu Kvetoucí růže na motivy stejnojmenné básně režiséra Lukáše Kolářka. Film pojednával o prvním dívčím milostném zážitku a proměně dívky v ženu. V tomto kousku si jí všiml na soutěži Mladá kamera v Uničově porotce a režisér Roman Vávra. Neváhal a pozval si ji na finální kolo castingu připravované TV pohádky Škola princů. Sarah, tehdy 19letá studentka gymnázia, roli získala v konkurenci absolventek hereckých škol JAMU a DAMU. Ve filmu si zahrála hlavní roli princezny Lenky. Současně s obsazením do pohádky byla přijata i na studium činoherního herectví na JAMU.

Svému prvnímu režisérovi ještě jednou příležitost oplátila. Se spoluscénáristou Igorem Petříkem napsal Lukáš Koláček další roli přímo pro Sarah. Snímek se jmenoval Marinka na motivy básní Karla Hynka Máchy. „Vybral jsem látku, kterou jsem miloval, přímo pro ni, aby měla možnost vyniknout a ukázat svůj mimořádný talent na filmové herectví,²¹³ přiznává motivaci režisér. A vložená důvěra se vrátila. Pomoc mladé herečky přišla i mimo kameru. „Natáčení probíhalo ještě v době, kdy Sarah byla teprve ve druhém ročníku herectví na Jamu, takže v sobě měla stále ještě přirozenost, civilnost v projevu. Vyšla nám ve všem vstříc, dokonce nám umožnila natáčení u ní doma, takže všechny interiérové scény filmu se odehrávaly v jejím domě. Celý štáb tam měl neocenitelné zázemí i s noclehem,²¹⁴ dodává režisér.

A v čem je Sarah tak mimořádná? „Tehdy měla sobě vlastní autenticitu, civilnost projevu, nevyumělkovanost a schopnost oddat se své roli, přenést do ní vlastní prožitky, splynout s postavou. To vše i s jejím fotogenickým obličejem jí umožňovalo přenášet na diváka emoce pouhým pohledem, výrazem tváře skrze filmovou kameru. Je to prostě dar od boha, který se nedá naučit, s tím se člověk musí narodit,²¹⁵ dodává její objevitel Lukáš Koláček.²¹⁶

213 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem Lukášek Koláčkem. V archivu autora.

214 Tamtéž.

215 Tamtéž.

216 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/501-herecke-objevy-nezavisleho-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

15.6. Martin Šesták

Mladý muž z Třebechovic pod Orebem sbíral první zkušenosti jako ochotnický herec v Divadle Jesličky Josefa Tejkla v Hradci Králové, tou dobou natáčel i různá nespoutaná videa a videoklipy se svými přáteli. Po seznámení s Ondřejem Martincem (dříve Hejnou) přišla jeho velká chvíle ve filmu *Andělé na kolejích*. Posléze dostal několik epizodních rolí a odcestoval do USA, kde studoval herectví. Stal se oblíbeným a vyhledávaným hercem pro tvůrce na filmových školách a začal točit se začínajícími režiséry.

Jeho cesta k herectví nebyla však jednoduchá, jak přiznal i režisér jeho prvního filmu Ondřej Martinec: „Vycházel mi nejhůř ze všech kamerových a hereckých zkoušek. To souvisí s výjimečností jeho talentu, ale to jsem pochopil až později. Nakonec jsem ale dal na intuici a víru. Vše se tak nějak samo zlomilo zhruba v polovině prvního natáčecího dne a já žasnul a zhluboka si oddechl,“²¹⁷ vzpomíná dnes už s poklidem filmař a dodává: „Martin je z mého pohledu výjimečný talent. Je pro mě představitel herectví nové doby. Nic nehraje a ani není pouze "sám sebou". Dokáže se v postavu duševně i fyzicky proměnit a stát se někým jiným. Má v sobě tajemno, kterým dokáže udržet pozornost diváka po celý film, což je dar, který se nedá ničím vyvážit a nahradit, s tím se musel narodit,“²¹⁸ uzavírá kompliment Ondřej Martinec.²¹⁹

15.7. Zuzana Černá

Když tvůrci v čele s Danielem Zezulou chystali natáčení filmu *Barbelo*, udělali v Olomouci casting na všechny role. Role Kláry byla stále neobsazená, na castingu se sešlo asi deset adeptek, ale ani jedna do konceptu role nezapadala. Najednou se objevila mladá dívka, která měla zkušenosti jen z modelingu a tancování. Energická slečna z hlavního města s modrýma očima a s jazykovou vybaveností režiséra očarovala. Ve filmu důvěru splatila a neztratila se po boku profesionálních hereček Zuzany Bydžovské a Štěpánky Fingerhutové.

217 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem Ondřejem Hejnou Martincem. V archivu autora.

218 Tamtéž.

219 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/501-herecke-objevy-nezavisleho-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

Zuzana Černá totiž umí být přirozená, což je její hlavní devízou. Navíc divák se neubrání srovnání s Tatianou Vilhelmovou, která podobnou zbraní dobyla pomyslný herecký vrchol na tuzemské scéně.

Roli však získala opravdu za minutu dvanáct, jak vzpomíná režisér Daniel Zezula: „Ještě v den castingu se nám Zuzka Černá ozvala na mail, že na výzvu narazila moc pozdě, a jestli je role stále volná. Na to jsme ji požádali o video casting a po něm už bylo jasné, že Zuzka je právě ta, kterou jsme potřebovali.“²²⁰ A čím zaujala? „Nejen, že nás přesvědčila svým hereckým výkonem, ale taky se na první pohled do role hodila. Když nám tedy účast na filmu přislíbila, byli jsme nadšení a doteď jsem rád, že to takhle skvěle vyšlo,“²²¹ dodává mladý režisér Barbela.

A jak se mu s ní pracovalo? „Se Zuzkou se spolupracovalo skvěle. S oběma svými hereckými partnerkami si rozuměla a dokázaly spolu vytvořit skvělý charakterový trojúhelník. Zuzka je hrozně flexibilní a otevřená a přitom si udržuje svůj profesionální přístup,“²²² říká o herečce režisér. A že hraní v nezávislých filmech není jen o samotném účinkování, ale o souznění s celým štábem, potvrzuje i dále: „Na place jsem si taky hodně cenil toho, že byla neustále ve střehu a pomáhala celému štábu, ať už v udržování vizuální a dějové kontinuity nebo třeba klapce, když byla potřeba ji na chvíli zastupovat.“²²³ S herci se člověk dostane do momentu, kdy je dotyčný příliš unavený nebo přepracovaný a je potřeba na chvíli přibrzdit. „Se Zuzkou se mi nestalo, že by něčemu takovému podléhala. Vždy, když věděla, že má být na place, byla tam a jela naplno,“²²⁴ shrnuje Daniel Zezula.²²⁵

220 Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem Danielem Zezulou. V archivu autora.

221 Tamtéž.

222 Tamtéž.

223 Tamtéž.

224 Tamtéž.

225 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/501-herecke-objevy-nezavisleho-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

16. Festival nezávislého filmu

Vrcholem koncepčního snažení projektu podpory nezávislého filmu je každoročně dvoudenní festival nezávislé filmové tvorby Cinema Open, kdy se otevřou pomyslné dveře tradičního kina s velkým plátnem a špičkovou digitální projekcí pro nejlepší tvůrce českých, zejména hraných nezávislých filmů. Domovem je hradecké kino Bio Central, festival však putoval v předešlých letech i po dalších městech Královéhradeckého kraje. V roce 2016 dokonce proběhl i v třech městech naráz, v Hořicích, v Červeném Kostelci a v Hradci Králové. Pravidelně probíhají přes rok i ozvěny festivalu v dalších městech, např. Dvůr Králové nebo Jaroměř.

Festival je definován svým statutem, soutěžním řádem a dalšími organizačními či technickými dokumenty. Skládá se z části výběrové a z části soutěžní a je postaven na tom nejlepším, co v ČR na poli z nezávislé tvorby vzniklo.

Ti nejpovolanější tvůrci či odborní hosté na festivalu vedou tematicky zaměřené přednášky a workshopy, určené jednak pro laickou veřejnost, či zacílené pro zájemce o filmovou tvorbu. Festival navštívili osobně tvůrci, jako jsou Tomáš Vorel, Jan Hřebejk, Petr Jarchovský, Radim Špaček, Andy Fehu a další. Součástí festivalu jsou další doprovodné programy i ukázky, hudební vystoupení a další aktivity pro diváky a tvůrce.

V programu festivalu se objevuje cca 15 - 20 snímků rozdělených do soutěžních či nesoutěžních bloků. Z těch pak 15členná porota vybírá nejlepší tři filmy festivalu přes hlasovací systém. Porota je složena z odborníků nezávislého filmu, z filmových profesí, kinařů, kulturních činitelů a dalších činovníků spjatých s filmem. Vítězný film obdrží cenu nezávislému filmu roku, pojmenovanou eponymně po kanálu Vortex a finanční výhru 25 000 Kč. V minulých letech získal cenu např. Pavel Soukup ml. za snímek Lesapán, Robin Kašpařík za snímek Jsem brána, Tomáš Uher a Milan Cyroň za snímek Pláč svatého Šebestiána nebo Aleš Jedounek s Radimem Novákem za snímek Kančí les.²²⁶ „Nezávislý film je kořením kinematografie a je dobře, že je tady platforma jako Cinema Open, protože

226 Archiv festivalu Cinema Open uložen v Impulsu Hradec Králové.

zde má své místo,²²⁷ prozradil na slavnostním ceremoniálu oceňovaný producent Jiří Konečný.

Průměrná návštěva festivalu je okolo 500 diváků. Cílovou skupinou festivalu jsou obyvatelé města, filmoví tvůrci, studenti. Rozpočet posledního 10. ročníku byl v roce 2019 přes čtvrt miliónu korun, podpořen byl granty Ministerstva kultury ČR, Královéhradeckého kraje a Statutárního města Hradce Králové. Hlavním organizátorem byla organizace Impuls Hradec Králové. Nejdůležitějšími partnery festivalu je Unitedfilm a Biofilms, jenž poskytl výhercům finanční poukazy na zapůjčení filmové techniky v hodnotě 15 000 Kč.²²⁸ Unitedfilm se zase skrze svůj portál stará o medializaci festivalu, filmů a tvůrců.

Deklarace autora nezávislého filmu pro festival Cinema Open zní takto:

„Prohlašuji, že jsem jako autor či producent držitelem všech autorských práv či jejich licencí ke snímku (obrazových, hudebních, zvukových), mám vypořádána práva s výkonnými umělci v díle, snímek neporušuje zákony ČR a ke vzniku filmu bylo využito pouze legálních postupů (díla duševního vlastnictví), dále že snímek neobsahuje skrytou reklamu, nejedná se o propagační film a o snímek obchodního či podnikatelského subjektu. Potvrzuji, že snímek má nekomerční charakter a nebyla jeho licence součástí obchodního kontraktu či komerční distribuce, stejně tak, že držitelem práv není nad 50 % jiný koproducent (obchodní subjekt, škola). Jsem schopen v případě výzvy vše prohlášené doložit.“²²⁹

16.1. Začínající filmaři se mohou realizovat v nezávislém filmu: Robin Kašpařík

Byla to bezesporu událost roku. Robin Kašpařík podle povídky Stephana Kinga natočil krátkometrážní horor a zvítězil s ním na festivalu Cinema Open. Stal se tak teprve druhým vítězem v nově se rodící anketě nezávislý film roku. Filmař tak potvrzuje, že české

227 Archiv festivalu Cinema Open uložen v Impulsu Hradec Králové.

228 Tamtéž.

229 Tamtéž.

prostředí potřebuje zónu, kde se budou hledat nové umělecké postupy, kde se uplatní noví tvůrci a kde se nebude hazardovat s miliony.

K nezávislému filmu sám říká: „Snad by se dalo říct, že to u nás můžou být filmy, které vznikly jinak než běžnou cestou pomocí zkušených komerčně orientovaných filmových producentů,“²³⁰ přemýšlí Robin Kašpařík a zároveň tuto oblast doporučuje všem tvůrcům, než se pustí do větších komerčních snímků. „Doporučil bych to, protože tak začínající filmaři můžou získat zkušenosti a případné chyby začátečníků absolvovat na projektech, kde takové chyba nebude stát miliony korun. Zároveň to tvůrcům může dát možnost mnohem větší umělecké seberealizace, kdy tyto filmy můžou využít jako svoji „filmovou laboratoř“ pro experimentování.“²³¹

Sám to na vlastní kůži zkusil a upozorňuje i na nevýhodu. „I tato cesta má ale dost svých nebezpečí, jakými může být třeba nestandardně dlouhá výroba filmu, protože na něj není dostatek peněz a vše vzniká jen ve volném čase,“²³² nalezl úskalí režisér.

17. Závěr

V České republice se dlouhou dobu formuje hnutí filmových tvůrců, které přerůstá svými ambicemi veškerou dosud definovanou neprofesionální tvorbu. Je to proud zajímavé autorské tvorby, pozoruhodných režijních i hereckých výkonů a producentské vynalézavosti. Je to taková „šedá zóna“ české kinematografie, bez jména a popularity.

„My vlastně dáváme vlastní prostředky do toho, co nás baví, bez čeho asi nemůžeme žít, protože jinak bychom nic netvořili. Čistě za sebe chci říct, že film je pro mě osobní záležitost, tvořím ho díky lásce a touze se setkávat se skvělými lidmi, herci. Získávám zde

230 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/773-robin-kasparik-definovat-nezavisly-film-v-ceskych-podminkach-bude-tezsi>.

231 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/773-robin-kasparik-definovat-nezavisly-film-v-ceskych-podminkach-bude-tezsi>.

232 Tamtéž.

své nejlepší přátele a potkávám i své lásky. Film prostě patří ke mně,²³³ vyznává lásku ke svobodné tvorbě poetický tvůrce Lukáš Koláček.

Výsledná filmová díla, která se často vyrovnají svým profesionálním vzorům, se leckdy potýkají s malým diváckým zájmem, neochotou podpory ze strany masmédií, distributorů a provozovatelů veřejného vysílání. Často nemohou být představena širšímu publiku. Dochází tak pouze k jejich alternativnímu uvedení. Přitom s nástupem digitální techniky, dostupnými vzdělávacími prameny a bortícími se komerčními mechanismy filmového průmyslu otevírá nové možnosti novým filmovým tvůrcům, kteří nepodřizují své umělecké vyznání ukazatelům trhu a podmínkám producentů.

„Děláme film, chceme, aby vypadal jako profesionální produkce, ale platíme si to sami, nemáme za sebou žádné producenty. Byť většina lidí v Česku přesně neví, co si pod pojmem nezávislý film představit, a bohužel si to často pletou s těmi amatérskými počiny. Ve světě je ale indie film pojem a má své pevné místo vedle toho "závislého",²³⁴ formuluje po svém myšlenku úspěšný filmař Štěpán Etrych.

A právě z těchto důvodů, na pomoc tomuto druhu filmu, vzniká iniciativa za český nezávislý film, který by se mohl stát v budoucnu středoproudem, takovou druhou ligu profesionální kinematografie. Cílem iniciativy je formování nezávislého filmu, jeho osvěta a popularizace.

„Nezávislý a nekomerční film má bezpochyby v oblasti filmové tvorby své nezastupitelné místo, a to samozřejmě nejenom jako významná „líheň“ talentů pro film „závislý“ a „komerční“. Nabízí alternativu k mainstreamu a umožňuje každému, kdo je s takovým mainstreamem nespokojený, aby se sám chopil kamery,²³⁵ shrnuje potřebu nezávislého filmu právník Ivan David.

233 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

234 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

235 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

„Pokud by se toto podařilo a rozvířily se vody současné domácí filmové scény, hned by se tvorba stala mnohem pestřejší a živější a kdo ví, třeba by vznikl i nový způsob, jak by se pro některé mohlo stát natáčení nezávislých filmů i profesí. Konečně by tu byla ona potřebná možnost volby pro nadšence,“²³⁶ zasníl se spoluzakladatel nezávislého tvůrčího sdružení a portálu nezávislého filmu Unitedfilm Radek Hochman.

Původem nezávislý a světově proslulý americký režisér Francis Ford Coppola řekl: „Kinematografie utíká z kontroly komerčních finančníků a to je báječná věc. Už nemusíte smekat a prosit před nějakým distributorem a říkat: „Prosím, necháte mne natočit film?“²³⁷

Tomuto cíli má pomoci i tato práce, která se pokusila souhrnně zmapovat praktickou stránku nezávislého filmu v ČR, jeho palčivá témata a konfrontovat různé názory s vidinou nové perspektivy pro celou nezávislou filmovou sféru, z které budou těžit nejen samotní tvůrci, ale hlavně diváci.

236 Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/367-radek-hochman-nezavislych-filmu-by-bylo-vice-a-kvalitnejsich-kdyby-mely-svou-podporu>.

237 Independent film [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Independent_film&oldid=940037806.

18. Seznam použité literatury a zdrojů

Bibliografická citace tištěné monografie:

- 1) ANDĚL, Jaroslav, SZCZEPANIK, Petr. *České myšlení o filmu do roku 1950*. In *Stále Kinema*. Praha : NFA, 2008, s. 252.
- 2) DAVID, Ivan. *Filmové právo: autorskoprávní perspektiva*. Praha: Nová beseda, 2015. ISBN 978-80-906089-0-0.
- 3) LEVINSKÝ, Otto a Antonín STRÁNSKÝ. *Film a filmová technika*. Praha: Státní nakladatelství technické literatury, 1974. Oborové encyklopedie SNTL.
- 4) LEVY, Emanuel. *Cinema of outsiders: the rise of American independent film*. New York: New York University Press, 1999. ISBN 0-8147-5124-5.
- 5) OMASTA, Michael, ed. *Alexander Hackenschmied: (Bez)účelná procházka*. Praha: AČFK, 2014. Iniciály (AČFK: Casablanca). ISBN 978-80-87292-27-3.
- 6) PRAŽAN, Emil. *Česká filmová padesátka*. Praha: IPOS – Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 2003. ISBN 80-7068-169-1.
- 7) PRAŽAN, Emil. *Stoletá cesta amatérského filmu*. Praha: Český výbor UNICA, 2018. ISBN 978-80-270-4005-6.
- 8) RŮŽIČKOVÁ, Blanka. *Filmař Jaroslav Doleček: mozaika 55 let z archivu filmaře*. Rychnov nad Kněžnou: Uniprint, 2016. ISBN 978-80-905793-4-7.
- 9) TZIOUMAKIS, Yannis. *American independent cinema: An introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2006. ISBN online 9781474416832.

Odborné texty:

- 1) BEDNÁŘ, Vojtěch. *Český amatérský film po roce 1989* [online]. Brno, 2007 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/x6fqgv/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. Vedoucí práce doc. Mgr. Pavel Skopal, Ph.D..
- 2) STRNADOVÁ, Iva. *Český nezávislý film* [online]. Brno, 2016 [cit. 2020-03-10]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/g7qg6r/>>. Diplomová práce. Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta. Vedoucí práce PhDr. Pavel Aujezdský.

3) STÁTŇÍ FOND KINEMATOGRAFIE (2012): Průvodce kvalitního žadatele
Dostupné z: <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/vyzvy/pruvodce-kvalitniho-zadatele.pdf>.

4) MINISTERSTVO KULTURY ČESKÉ REPUBLIKY (2010): Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011–2016
Dostupné z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/strategie-konkurenceschopnosti-ceskeho-filmoveho-prumyslu-2011-2016_1-1552.pdf.

Periodika a články:

1) HÄNSLI, Max (2004): Zemským svazům UNICA a všem přátelům UNICA. *Donašeč dobrých filmových zpráv*, č. 3, s. 11.

2) HÄNSLI, Max (2006): Zemským svazům UNICA a všem přátelům UNICA. *Donašeč dobrých filmových zpráv*, č. 3, s. 10.

3) MANDOLESÍ, Rolf (1999): Být či nebýt amatérem. *Donašeč dobrých filmových zpráv*, č. 2-3, s. 23.

4) MANDOLESÍ, Rolf (2001): Móda nebo pohodlí. *Donašeč dobrých filmových zpráv*, č. 1, s. 13.

5) SKALICKÝ, Vladimír (2013): Amatér – Jak to slovo vzniklo? *Fotoimpuls - Zpravodaj východočeských fotografů*, č. 3, s. 4.

Internetové prameny obecně:

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26].
Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz>.

Cinema Open, festival nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-21].
Dostupné z: <http://www.cinemaopen.cz>.

Internetové prameny konkrétně:

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26].
Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/6-radim-spacek>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/170-mohl-jsem-tocit-v-hollywoodu-ale-musel-bych-se-preorientovat-rika-reziser-vorel>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/273-prukopnik-andy-fehu-a-jeho-nenasytne-tiffany>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/875-uspesne-tvurci-duo-prozrazuje-pozadi-vzniku-serialu-a-stvrzuje-realitu-fondu-kinematografie>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/444-ivan-david-filmove-pravo-a-nezavislost>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/5-miroslav-janek>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/30-jaroslav-dolecek>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/387-statni-podpora-by-mela-jit-k-nezavislym-tvrdi-otevrene-stepan-etrych>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/601-karel-coma-pionyr-ceskeho-nezavisleho-filmu>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/773-robin-kasparik-definovat-nezavisly-film-v-ceskych-podminkach-bude-tezsi>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/266-lukas-kolacek-chce-ucelenou-koncepci-a-zmenu-v-ceskem-filmu>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/40-marek-jicha-digitalni-kamera-je-jina-lepsi>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/367-radek-hochman-nezavislych-filmu-by-bylo-vice-a-kvalitnejsich-kdyby-mely-svou-podporu>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/89-serial-s-kamilem-filou-cast-prvni>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/interview-2/item/576-nikdo-nechce-financovat-tvorbu-dobrych-nezavislych-filmu-vsima-si-will-thomas-freeman>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/394-ceska-televize-porusuje-zakony-a-diskriminuje-ceske-nezavisle-tvurce>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/78-kmotry-unitedfilmu-se-stal-jarchovsky-s-hrebejkem>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/komiks>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://unitedfilm.cz/vortex/>.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/268-pet-revolucnich-nezavislych-ceskych-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

Unitedfilm, portál nezávislého filmu [online]. Hradec Králové, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/501-herecke-objevy-nezavisleho-filmu>. Pro portál nezávislého filmu napsal Ondřej Krejcar. Části použity se souhlasem portálu.

Zdroj: <http://www.unitedfilm.cz/unitedvision/index.php/cs/aktualne/item/373-furiant-na-sundance-uspech-nezavisleho-filmu>.

Video [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejcara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Video>.

Digital video [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejcara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu

z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_video.

High definition (video) [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/High-definition_video.

Film look [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Film_look.

Digital movie camera DSLR [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Text z článku autora práce Ondřeje Krejčara pro portál Unitedfilm, který je založen na výtahu z překladu anglické verze Wikipedie. Použito se souhlasem portálu. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Digital_movie_camera#DSLR.

Independent film [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Independent_film&oldid=940037806.

Česká televize [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-11-26]. Dostupné z: https://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/hospodareni/pdf/rozpocet-ct_2019.pdf?_ga=2.237937540.566628098.1584901269-1419031900.1584215529.

Státní fond kinematografie, rozpočet pro rok 2019 [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-12-21]. Dostupné z <https://fondkinematografie.cz/assets/media/files/Rozpocety/schvaleny%20rozpo%C4%8Det%202019.pdf>. Str. 1 – 5.

Filmdat, nadnárodní registr neprofesionálního filmu [online]. Praha, 2019 [cit. 2019-10-21]. <http://www.filmdat.cz/2010090007-autorske-poplatky-pausal-filmdat>.

Independent film [online]. Wikipedia, The Free Encyclopedia; 2020 [cit. 2020-01-05]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Independent_film&oldid=940037806.

Údaje o filmech:

<https://www.csfd.cz/film/259513-andele-na-kolejich/prehled/>.

<https://www.csfd.cz/film/259513-andele-na-kolejich/komentare/>.

<https://www.csfd.cz/film/267288-babicka-aneb-jak-to-bylo-dopravdy/prehled/>.

<https://www.csfd.cz/film/267288-babicka-aneb-jak-to-bylo-dopravdy/komentare/>.

<https://www.csfd.cz/film/328263-marinka/prehled/>.

<https://www.csfd.cz/film/328263-marinka/komentare/>.

Ostatní:

Osobní pohovory Ondřej Krejčara s filmovou metodičkou Jarmilou Šlaisovou, metodikem Emilem Pražanem, metodikem Miroslavem Tuščákem, tvůrci Janem Vačlenou, Martinem Škrobákem a dalšími.

Hodnocení projektu portálu nezávislého filmu pro vyúčtování grantu MKČR, interní dokument, archiv Impulsu Hradec Králové.

Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Ondřejem Hejnou Martincem. V archivu autora.

Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Petrem Vaňkem. V archivu autora.

Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem filmu Lukášem Kolářkem. V archivu autora.

Korespondence Ondřeje Krejčara s režisérem Danielem Zezulou. V archivu autora.

Archiv festivalu Cinema Open uložen v Impulsu Hradec Králové.

Archiv Impulsu Hradec Králové.

Seznam obrázků:

Obrázek č. 1: Rozdělení současného terénu kinematografie.

Obrázek č. 2: Rozdíly ve financování kinematografického a nezávislého díla

Autor: Unitedfilm z.s., Použito se souhlasem vlastníka.